

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές Διακρίσεις και την Ιδιότητα
του Πολίτη

**Μετανάστευση και Εγκληματικότητα: Ανάλυση και Αξιολόγηση
των επίσημων στατιστικών στοιχείων της ΕΛ.ΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Βαρβάρα Θεοδώρα Δρούγα

Τριμελής εξεταστική επιτροπή: Θεόδωρος Παπαθεοδώρου, **Καθηγητής**, επιβλέπων,
Μιχάλης Φεφές, Καθηγητής, μέλος, Εμμανουήλ Σπυριδάκης, **Αναπληρωτής Καθηγητής**
(Διευθυντής ΠΜΣ), μέλος

Κόρινθος, ημερομηνία

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Η σελίδα του Copyright διασφαλίζει από μόνη της τα δικαιώματα σας σε περίπτωση προσφυγής ή παράβασης, βάσει του Ν2121/93 (Φ.Ε.Κ. Α25).

Η χρήση κάθε υλικού με κατοχυρωμένα πνευματικά δικαιώματα (Copyright) στην εργασία σας προϋποθέτει γραπτή άδεια του ιδιοκτήτη των δικαιωμάτων.

Copyright © 2015 (Βαρβάρα Θεοδώρα Δρούγα)

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας έκδοσης, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση των μελετών για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τους συγγραφείς. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα των κειμένων εκφράζουν τους συγγραφείς και μόνο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Μετανάστευση, Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική Εγκληματικότητα, Στατιστικά Στοιχεία, Ευρωπαϊκή Πολιτική, Ζητήματα Ασφάλειας σε Ελλάδα και Ευρώπη

Περίληψη

Η μετανάστευση είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο που αφορά όλες τις κοινωνίες. Έτσι και η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών, μετατράπηκε την δεκαετία του 1990 σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η ευρωπαϊκή ένωση με σκοπό να διασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία των κρατών – μελών της, από τα όλο και πιο συχνά μεταναστευτικά ρεύματα, άρχισε να θεσπίζει πολιτικές και να συνάπτει συμφωνίες. Σε κοινωνικό επίπεδο, η ξαφνική μεταβολή του πληθυσμιακού συνόλου της χώρας, έφερε αντιδράσεις λόγω της πολυπολιτισμικής μορφής που άρχισε να αποκτά σταδιακά η κοινωνία, οι οποίες οδήγησαν σε στερεοτυπικές αντιλήψεις περί μετανάστευσης και εγκληματικότητας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
---------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι:ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

1.1.1 Παράγοντες Μετανάστευσης.....	8
-------------------------------------	---

1.1.2 Ιστορική αναδρομή.....	12
------------------------------	----

1.1.3 Αίτια Μετανάστευσης προς την Ελλάδα.....	13
--	----

1.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	16
--	----

1.2.1 Πολιτικές και στρατιωτικές αποστολές και επιχειρήσεις.....	19
--	----

1.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	21
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

2.1 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	29
---	----

2.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

2.2.1 Η Στατιστική ως Μεθοδολογικό Εργαλείο.....	32
--	----

2.2.2. Διάκριση των Εγκλημάτων.....	33
-------------------------------------	----

2.3 Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

2.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ.....	34
---------------------------------	----

2.3.2 ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ.....	42
---	----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	50
3.2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	56

Λίστα πινάκων / διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Πλημμελήματα 1991-2000

Διάγραμμα 2: Κακουργήματα 1991-2000

Διάγραμμα 3: Πλημμελήματα 2001-2010

Διάγραμμα 4: Κακουργήματα 2001-2010

Διάγραμμα 5: Πλημμελήματα 2011-2020

Διάγραμμα 6: Κακουργήματα 2010-2020

Διάγραμμα 7: Πλαστογραφίες 1991-2020

Διάγραμμα 8: Κλοπές/Διαρρήξεις 1991-2020

Διάγραμμα 9: Ληστείες 1991-2020

Διάγραμμα 10: Ανθρωποκτονίες 1991-2020

Διάγραμμα 11: Βιασμοί 1991-2020

Διάγραμμα: 12: Λαθρεμπόριο 1991-2020

Πίνακας συντομογραφιών

CARD:	Συντονισμένη Ετήσια Επανεξέταση στον Τομέα της Άμυνας
ΔΟΜ:	Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ο.Κ:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΛ.ΑΣ:	Ελληνική Αστυνομία
Ε.Σ.Σ.Δ:	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΚΚΕ:	Ελληνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠΑΑ:	Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
EUROPOL:	Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία
ΕΒCG:	Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή
EDIDP:	Ευρωπαϊκού Προγράμματος Βιομηχανικής Ανάπτυξης στον Τομέα της Άμυνας
GAMM:	Συνολική προσέγγιση της Μετανάστευσης και της Κινητικότητας
ΚΕΠΠΑ:	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
ΚΠΑΑ:	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΜΜΕ:	Μέσα Μαζικής Ενημέρωση
ΜΡCC:	Στρατιωτική Δυνατότητα Σχεδιασμού και Διεξαγωγής Επιχειρήσεων
NATO:	Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
ΟΗΕ:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
PESCO:	Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία
ΣΕΕ:	σύστημα εισόδου/εξόδου
ΣΛΕΕ:	Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
SIS:	Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν
UNHCR:	Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες
ΧΕΑΔ:	Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπό της παρούσας εργασία είναι η διερεύνηση της εγκληματικότητας που παρουσιάζουν οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, από τις αρχές του 1990 έως και το 2020, έτσι όπως αποτυπώνεται μέσα από τις στατιστικές της ΕΛ.ΑΣ. Αφορμή αποτέλεσε η αρνητική εικόνα που συνήθως αποδίδεται στους μετανάστες και η αιτιακή σχέση που παρουσιάζεται να έχει ο όρος μετανάστευση και εγκληματικότητα. Από το δεύτερο μισό του 1990 η Ελλάδα μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών, αρχικά από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και των Βαλκανίων. Από το 2000 και έπειτα, αυξάνεται η είσοδος μεταναστών από χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Το ίδιο χρονικό διάστημα, η Ελλάδα όντας κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφαρμόζει πολιτικές με σκοπό την ομαλή διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, λαμβάνοντας μέτρα, συνάπτοντας συμφωνίες και στελεχώνοντας υπηρεσίες. Οι κατηγορίες των εγκλημάτων του διερευνήθηκαν ήταν 6 (πλαστογραφία, κλοπές/διαρρήξεις ληστείες, ανθρωποκτονίες, βιασμοί, λαθρεμπόριο). Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του προέκυψαν ήταν η καταγραφή στις στατιστικές της ΕΛ.ΑΣ, όλων των μη Ελλήνων σε αλλοδαπούς. Επομένως η έλλειψη περεταίρω διαχωρισμού των αλλοδαπών δραστών, σε ποιοτικά όσο και ποσοτικά χαρακτηριστικά, δεν μας άφησε να βγάλουμε ακριβή συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εισαγωγή

Η Ελλάδα ανέκαθεν αποτελούσε σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών. Μετά την είσοδό της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί πέρασμα και πύλη προς την Ευρώπη, κυρίως τα τελευταία χρόνια, μεταναστευτικών ρευμάτων από την Αφρική και την Ασία. Ως αποτέλεσμα, σήμερα η Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από ένα μωσαϊκό εθνοτήτων, την λεγόμενη πολυπολιτισμικότητα. Ο όρος πολυπολιτισμικότητα ή με άλλα λόγια διαφορετικά πολιτισμική ποικιλότητα, αναφέρεται στη συνύπαρξη μιας πολλαπλής ετερότητας, σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, η οποία κυρίως εντοπίζεται σε θρησκευτική, γλωσσική και εθνοτική διαφορά ταυτιζόμενη, πολλές φορές με την ετερότητα μέσα στην κοινωνία.¹ Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέρος της οποίας είναι και η Ελλάδα, καλείται να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις σε θέματα ασφάλειας και να αναθεωρήσει την εξωτερική της πολιτική.

1.1 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

1.1.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο και οι αιτίες αυτής συχνά είναι σύνθετες. Ανάλογα με τους λόγους και τις αιτίες της μετακίνησης διακρίνονται δύο επιμέρους κατηγορίες, πρόσφυγες και μετανάστες. Οι πρώτοι, ορίζονται συγκεκριμένα και προστατεύονται από κανόνες διεθνούς δικαίου. Ήδη από το 1951, οπότε και υπεγράφη η Σύμβαση της Γενεύης, ως πρόσφυγας χαρακτηρίζεται «ένα άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του, έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει

¹Ζέρβα, Γ., Γαϊτάνου, Π., (2013), *Πολυπολιτισμικότητα, μετανάστες και βιβλιοθήκες: η ελληνική πραγματικότητα*, σελ.136

την προστασία αυτής της χώρας ή την επιστροφή σ' αυτήν²». Η αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία χαρακτηρίζεται από το διεθνές δίκαιο ως θεμελιώδης καθορίζει ότι, οι πρόσφυγες δεν πρέπει να επιστρέφονται ή να επαναπροωθούνται σε χώρες όπου επικρατούν συνθήκες οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή ή την ελευθερία τους. Γι' αυτό το λόγο, σε πολλές περιπτώσεις, όταν μια χώρα αρνείται να παραχωρήσει άσυλο μπορεί να επιφέρει συνέπειες οι οποίες οδηγούν ακόμα και στον θάνατο. Λόγω αυτής τη επικίνδυνης κατάστασής, η διεθνής αναγνώριση της λέξης «πρόσφυγας», συνεπάγεται με πρόσβαση σε βοήθεια, από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), κράτη και άλλους οργανισμούς. Επομένως, πρωτίστως τα κράτη φέρουν ευθύνη για να εξασφαλίσουν την προστασία αυτών των προσφύγων. Έτσι, η Ύπατη Αρμοστεία συνεργάζεται με την κυβέρνηση κάθε επιμέρους κράτους, παρέχοντάς υποστήριξη και συμβουλευτική, όπου θεωρείται απαραίτητο, με σκοπό την ανταπόκριση στις υποχρεώσεις τους.³ Στη Σύμβαση της Γενεύης καθορίζεται ακόμα, μια σειρά από θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία θα πρέπει «να είναι τουλάχιστον ισότιμα με τις ελευθερίες που έχουν οι αλλοδαποί υπήκοοι μιας χώρας ή και σε κάποιες περιπτώσεις οι ίδιοι οι πολίτες της χώρας». Αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα της διεθνούς συνεργασίας και το διεθνές πεδίο δράσης των προσφυγικών κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της από κοινού συμμετοχής των κρατών στη διευθέτηση του προβλήματος των προσφύγων.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν άνθρωποι, ο οποίοι μετακινούνται χωρίς να υπάρχει λόγος άμεσης απειλής ή θανάτου, εγκαταλείποντας την πατρίδα τους με σκοπό να αναζητήσουν νέες ευκαιρίες, όπως επίσης και ασφαλέστερες και καλύτερες προοπτικές διαβίωσης⁴. Πρόκειται δηλαδή για ανθρώπους, οι οποίοι έχουν εγκαταλείψει οικειοθελώς τη χώρα τους, έτσι ώστε να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα για οικονομικούς, οικογενειακούς ή προσωπικούς λόγους ή για λόγους ανακούφισης από αρνητικές συνέπειες απόλυτης φτώχειας, φυσικών καταστροφών, ή λιμών. Οι άνθρωποι αυτοί που εγκαταλείπουν τις χώρες τους για τους παραπάνω λόγους στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν συγκαταλέγονται στους πρόσφυγες με βάση το διεθνές δίκαιο και αντιμετωπίζονται από τις χώρες ως μετανάστες, σύμφωνα με τις εκάστοτε διαδικασίες και τους μεταναστευτικούς νόμους. Χαρακτηρίζονται ως τέτοιοι, εφόσον έχουν

² <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/Geneva1951faq.pdf>

³ https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i_metanastis.html

⁴ Ερυθρός Σταυρός, Οδηγός, θετικές εικόνες για τον Εκπαιδευτικό – ορισμοί <http://www.redcross.org.uk/What-we-do/Teaching-resources/Teaching-packages/Positive-Images/~media/BritishRedCross/Documents/What%20we%20do/Teaching%20resources/Teaching%20package/Positive%20images/Greek/PDF/Definitions.pdf>

συμπληρώσει 6 μήνες διαμονής μακριά από τον συνήθη τόπο κατοικίας τους⁵. Υπάρχει σημαντική νομική διαφορά μεταξύ των όρων «πρόσφυγας» και «μετανάστης» αν και, συχνά συγχέονται σε δημόσιες συζητήσεις ή/και στα ΜΜΕ, χρησιμοποιούμενοι εναλλάξ. Η σύγχυση αυτή είναι πιθανό να επιφέρει προβλήματα τόσο στους πρόσφυγες όσο και στους αιτούντες άσυλο, όπως επίσης να δημιουργηθούν παρανοήσεις σε συζητήσεις για την μετανάστευση και το άσυλο. Κοινά αποδεκτός ορισμός, σε διεθνές επίπεδο, για την μετανάστευση δεν υπάρχει, παρόλα αυτά περιλαμβάνει όλους τους ανθρώπους που επιλέγουν να εγκαταλείψουν εκούσια τη χώρα τους, χωρίς εξωτερικούς εξαναγκασμούς. Θεωρείται ως τεχνική διαδικασία ανανέωσης και φθοράς ενός πληθυσμού, αντίθετα με τη θνησιμότητα και τη γεννητικότητα, οι οποίες σχετίζονται με τη φυσική φθορά και την ανανέωση ενός πληθυσμού⁶.

Οι παράγοντες απόθησης ενός ατόμου από την χώρα προέλευσης του και οι λόγοι έλξης σε μια συγκεκριμένη περιοχή εξαρτώνται από τρεις παράγοντες, οικονομικούς και δημογραφικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικοπολιτικούς⁷. Αναλυτικότερα, η δημογραφική αλλαγή δηλαδή, η αύξηση ή μείωση του νεότερου ή/και γηραιότερου πληθυσμού, παίζει καθοριστικό ρόλο στον τρόπο μετεγκατάστασης και μετακίνησης των ανθρώπων, καθώς επηρεάζει άμεσα, αφενός, τις ευκαιρίες απασχόλησης και την οικονομική ανάπτυξη στις χώρες καταγωγής, και αφετέρου τις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού. Άμεση συσχέτιση έχει επίσης η οικονομική μετανάστευση με τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας, το ποσοστό ανεργίας και τα πρότυπα εργασίας, αφού οι ευκαιρίες εκπαίδευσης, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι υψηλότεροι μισθοί, αποτελούν παράγοντες έλξης. Αντίθετα, εάν οι οικονομικές συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές, και υπάρχει προοπτική να γίνουν χειρότερες, ένας μεγαλύτερος αριθμός ατόμων ενδέχεται να μεταναστεύσει σε χώρες με περισσότερες ευκαιρίες. Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας του ΟΗΕ, δημοσίευσε το 2017, ότι οι εργαζόμενοι, που επιλέγουν τη μετανάστευση έχοντα στόχο να βρουν εργασία, καταλαμβάνουν σχεδόν 66% των μεταναστών διεθνώς καθώς, σχεδόν το 70% αυτών μετανάστευσε για χώρες με υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης.

⁵ Γαβρόγλου, Στ., Ναζάκης, Χ., Ντόκος, Θ., Παλυβός, Θ., Χλέτσος, Μ., (2003), *Μετανάστες Και Μετανάστευση: Οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές πτυχές*, εκδ. Πατάκης

⁶ Το Φαινόμενο της Μετανάστευσης

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852

⁷ Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 3/11/20

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

Ένας άλλος παράγοντας μετανάστευσης, οποίος υπήρχε ανέκαθεν είναι ο περιβαλλοντικός. Πολλοί άνθρωποι μεταναστεύουν λόγω των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, όπως είναι οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί. Παρόλα αυτά, οι περιβαλλοντικές αλλαγές προβλέπεται να επιδεινωθούν κι άλλο, με αποτέλεσμα ακόμα μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών να αναγκαστεί να αλλάξει χώρα διαμονής στο μέλλον. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), περιβαλλοντικοί μετανάστες είναι “οι άνθρωποι οι οποίοι, λόγω εξαναγκαστικών αιτιών, ξαφνικών ή σταδιακών αλλαγών στο περιβάλλον επηρεάζουν δυσμενώς τις ζωές ή τις συνθήκες διαβίωσής τους, είναι υποχρεωμένοι να εγκαταλείψουν τις εστίες τους ή το επιλέγουν - είτε προσωρινά, είτε μόνιμα- και οι οποίοι μετακινούνται μέσα στα όρια της χώρας τους ή διασυνοριακά”.

Τέλος, οι πολιτικές, εθνικές, πολιτιστικές, φυλετικές, και θρησκευτικές διώξεις ωθούν, πολλές φορές, τους δυνάμει μετανάστες να εγκαταλείψουν την χώρα καταγωγής τους. Σημαντικός λόγος αποτελεί (η απειλή) σύγκρουσης ή ο πόλεμος και η δίωξη από την κυβέρνηση, καθώς πολλοί εξαναγκάζονται να αλλάξουν τη χώρα διαμονή τους εξαιτίας παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διώξεων ή ένοπλων συγκρούσεων και συνήθως θεωρούνται ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Η αποδοχή των ανθρωπιστικών προσφύγων δεν είναι κοινή, εξαρτάται από την χώρα υποδοχής αφού, η πολιτική που θα ακολουθηθεί από την καθεμία δεν είναι ενιαία. Παρόλα αυτά, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, επηρεάζει το μέλλον αυτών των ανθρώπων. Έτσι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα τα άτομα αυτά να προσπαθήσουν να εγκατασταθούν στην κοντινότερη και ασφαλέστερη χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο. Την τελευταία δεκαετία, μεγάλος αριθμός μετανάστευσε προς την Ευρώπη λόγω τρομοκρατίας, διώξεων, και συγκρούσεων στη χώρα τους. Χαρακτηριστικά, το 2019, ένας στους τέσσερις των αιτούντων άσυλο στους οποίους παραχωρήθηκε καθεστώς προστασίας στην ΕΕ προήλθε από εμπόλεμες ζώνες του Ιράκ, του Αφγανιστάν και της Συρίας.

Ένας άλλος όρος, ο οποίος χρησιμοποιείται κάποιες φορές από κοινωνικούς επιστήμονες γενικά, καλύπτοντας πολλές μορφές εκτοπισμού ή ακούσιας μετακίνησης είτε στο εσωτερικό είτε εκτός μίας χώρας, είναι η «αναγκαστική μετανάστευση» (forced migration). Παραδείγματος χάριν, ο προαναφερθείς όρος χρησιμοποιείται κυρίως εκτοπισμένους ανθρώπους λόγω συγκρούσεων, λιμού, ή περιβαλλοντικών καταστροφών ή λόγω μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο όρος «αναγκαστική μετανάστευση» δεν είναι νομικός και παρομοίως με την τον όρο «μετανάστευση», δεν υπάρχει ορισμός καθολικά αποδεκτός, παρόλα αυτά περιλαμβάνει σεβαστό εύρος περιπτώσεων. Αντίθετα, για τον όρο πρόσφυγας υπάρχει

επακριβής προσδιορισμός με βάση το διεθνές και περιφερειακό προσφυγικό δίκαιο, όντας τα κράτη σύμφωνα σε ένα επαρκώς προσδιορισμένο σύνολο νομικών υποχρεώσεων απέναντί τους. Η αναφορά των πρόσφυγων σε «εξαναγκασμένους μετανάστες» αλλάζει το κέντρο βάρους των ιδιαίτερων αναγκών που έχουν οι πρόσφυγες και των αντίστοιχων νομικών υποχρεώσεων που έχει συμφωνήσει η διεθνής κοινότητα. Με σκοπό την αποφυγή τέτοιων συγχύσεων, η Ύπατη Αρμοστεία αποφεύγει τη χρήση του όρου «αναγκαστική μετανάστευση» σε μετακινήσεις που σχετίζονται με πρόσφυγες και άλλες μορφές εκτοπισμού.⁸

Τέλος, ως αλλοδαπός ορίζεται κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο δεν έχει την ιθαγένεια της χώρας διαμονής του ή δεν έχει καθόλου ιθαγένεια. Αντίθετα, ο όρος γηγενής προέρχεται από το κράτος, το οποίο είναι μια κατεξοχήν πολιτική μορφή, σε αντίθεση με τον αλλοδαπό ο οποίος προσδιορίζεται ως ο μη-γγενής και [αδιαίρετα] μη-πολίτης, αφού δεν ανήκει στην συγκροτημένη σε κράτος πολιτική κοινότητα. Επομένως οι όροι μετανάστες και οι πρόσφυγες αποτελούν βασικές κατηγορίες αλλοδαπών, σε σχέση με το νομικό καθεστώς που τις διέπει.

1.1.2 Ιστορική αναδρομή

Το μεταναστευτικό ως φαινόμενο, εδώ και πολλά χρόνια, απασχολεί την ελληνική κοινωνία τόσο σχετικά με την εισροής μεταναστευτικού πληθυσμού, όσο και της εκροής αυτού. Υπάρχουν εποχές κατά τις οποίες τονίζεται η πολιτισμική διάσταση του φαινομένου και άλλες η οικονομική του διάσταση, χωρίς όμως αυτές οι εποχές να συμπίπτουν χρονικά στις εκάστοτε χώρες υποδοχής. Αυτή η διττή διάσταση έχει ως αποτέλεσμα η εννοιολογική προσέγγιση του μετανάστη να διαφοροποιείται, δίνοντας στον όρο μία ετερόκλητη εικόνα, μία διπλή φύση⁹. «Κάθε μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου, που αγνοεί τις καταστάσεις της χώρας καταγωγής, είναι καταδικασμένη να δώσει στο μεταναστευτικό φαινόμενο μία μερική και εθνοκεντρική προσέγγιση».¹⁰

Μέχρι το πρώτο μισό του 20ου αιώνα, η Ελλάδα θα χαρακτηριζόταν ως η κατεξοχήν χώρα αποστολής εργατικού δυναμικού, αφού έχει μακρά ιστορία σε πληθυσμιακές εκροές τόσο προς υπερπόντιες χώρες, όσο και προς τις ευρωπαϊκές χώρες της Δύσης κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Σταδιακά και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η κατάσταση αντιστράφηκε και η Ελλάδα από χώρα προέλευσης μεταναστών μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστών.

⁸ https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf

⁹ Ν. L. Green, (2004), *Οι δρόμοι της μετανάστευσης, Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Σαββάλας, σ. 54.

¹⁰ A. Sayad, (1999), *Les trois ages de l'émigration*, in A. Sayad, *La double absence*, Paris, Seuil, , p. 56.

Αυτό συνέβη κυρίως, λόγω της οικονομικής της βελτίωσης καθώς και των συνθηκών διαβίωσης, επηρεασμένη σαφώς από την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης.

Πολλές μελετητών¹¹¹²¹³¹⁴ οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί για την εύρεση των αιτιών των μεταναστευτικών ροών προς τον ελλαδικό χώρο και των αποτελέσματα αυτών, καταλήγουν πως ο βασικότερος λόγος ήταν η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980, χωρίς όμως αυτός να είναι ο μοναδικός λόγος για την είσοδο των μεταναστών μαζικά στην Ελλάδα. Ήδη, από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, παρατηρείται αύξηση στη ζήτηση για φθηνό εργατικό δυναμικό, λόγω της εκροής μεταναστών και της έλλειψης ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα την εισροή εργατών από ξένες χώρες, και ειδικότερα της Ασίας και της Αφρικής. Οι συνεχείς ελεύσεις μεταναστών από τρίτες χώρες συνεχίστηκαν και την δεκαετία του 1970, όταν και άρχισε να σημειώνεται είσοδος μεταναστών από το Πακιστάν και την Αίγυπτο, οι οποίοι εμφανίζονται για πρώτη φορά στην Ελληνική αγορά εργασίας από τα τέλη της ίδιας δεκαετίας¹⁵. Τη δεκαετία του 1980, μαζικές μεταναστευτικές εισροές καθιστούν την Ελλάδα χώρα υποδοχής, καθώς τα πρώτα ρεύματα μετανάστευσης από γειτονικά βαλκανικά κράτη και την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., όπου παρατηρήθηκε διασπορά Ελλήνων πολιτών, κυρίως λόγω των εμφύλιων συρράξεων¹⁶, φτάνουν στην Ελλάδα.

1.1.3 Αίτια Μετανάστευσης προς την Ελλάδα

Καθοριστικό ρόλο παίζει η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Συγκεκριμένα το 1981 πραγματοποιείται η ένταξη της χώρας στη Ε.Ο.Κ, εν μέσω ραγδαίων οικονομικών αλλαγών. Η ένταξη της Ελλάδας σηματοδοτεί την γεφύρωση κοινωνικών και οικονομικών διαφορών με τις χώρες του ευρωπαϊκού βορρά, ενώ ταυτόχρονα διευρύνεται η κοινωνική, οικονομική και

¹¹ Ζωγραφάκης, Σ., Κασίμης, Χ., (2014). *Ελληνική Οικονομία και μετανάστες: Χτες... Σήμερα... Αύριο*. στο: Μασουράκης, Μ., Γκόρτσος, Χ., επιμ. 2014. Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής. Αθήνα: Ελληνική Η Μετανάστευση στην Ελλάδα τη Μεταπολεμική Περίοδο Αναγνωστόπουλος Ιμανίμογλου Ευστράτιος Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών 140 Ένωση Τραπεζών

¹² Κοτζαμάνης, Β., Αγοραστάκης, Μ., Πηλείδης, Α., Σταθάκης, Δ., (2006), *Οι Αλλοδαποί στην Ελλάδα: Χωρική Ανάλυση των Δημογραφικών τους Χαρακτηριστικών και της Συμβολής τους στις Πληθυσμιακές Μεταβολές (1991-2001)*. Βόλος: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

¹³ Καβουνίδη, Τ., Κόντης, Α., Λιανός, Θ., Φακιάλας, Ρ., (2008). *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές-Προοπτικές*. Τόμος Α'. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ

¹⁴ Ζωγραφάκης, Σ., Κόντης, Α., Μητράκος, Θ., (2009), *Τα Βήματα των Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία*. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ

¹⁵ Τριανταφυλλίδου, Α., Μαρούκης, Θ. επιμ., 2010. *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου Αιώνα*. Αθήνα, εκδ. Κριτική

¹⁶ <http://www.opengov.gr/immigration/?p=792>

αναπτυξιακή διαφορά με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Για τους μετανάστες από χώρες της της Αφρικής, Μέσης Ανατολής, και της Ασίας υπάρχει, πλέον, κίνητρο να μεταναστεύσουν προς την Ελλάδα, καθώς τους δίνεται η δυνατότητα να ζήσουν σε μία χώρα, ευρωπαϊκή χώρα η οποία βρίσκεται στην ανατολική Μεσόγειο με προδιαγραφές χωρών της βόρειας Ευρώπης. Το χάσμα αυτό στον τομέα της ανάπτυξης, αποτυπώνεται στον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης¹⁷, με την Ελλάδα να βρίσκεται σε πολύ καλή θέση, με μόνο 9 από τις 31 χώρες να έχουν υψηλότερο δείκτη κατά την περίοδο 1980-2014¹⁸. Αξίζει να αναφερθεί πως η Ελλάδα από το 2000 και έπειτα βρίσκεται στις χώρες με «Πολύ Υψηλής Ανάπτυξης», με τη θέση που κατατάσσεται αυτά τα χρόνια να κυμαίνεται από 25η (2004-2005) έως 32η (2020).

Ακόμα η οικονομική ανάπτυξη συμβάλλει στην εκπαιδευτική ανάπτυξη. Πέρα, λοιπόν, της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα για ανθρώπους που διαμένουν σε χώρες με πολύ κατώτερες συνθήκες διαβίωσης, βοηθάει και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού επιπέδου των γηγενών μαθητών, με αποτέλεσμα οι ίδιοι να προσβλέπουν σε θέσεις εργασίας με περισσότερα προσόντα και μεγαλύτερες αποδοχές, απορρίπτοντας θέσεις απασχόλησης που αναφέρονται σε άτομα με τα ελάχιστα τυπικά προσόντα, αυξάνοντας έτσι τη ζήτηση για ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, η οποία καλύπτεται από μετανάστες^{19,20}.

Παράλληλα, αλλάζει η μορφή που η ελληνική οικονομία είναι δομημένη. Η τμηματοποίηση και ο κατακερματισμός της, σε συνδυασμό με την πληθώρα εποχικών επαγγελμάτων, το εύρος της παραοικονομίας και την οικογενειακή της βάση και, δημιουργούν επιπλέον θέσεις εργασίας για ανειδίκευτο και φθινό εργατικό δυναμικό, καθιστώντας τους μετανάστες διαρθρωτικό παράγοντα της απασχόλησης σε τομείς όπως η γεωργία, οι κατασκευές, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες. Λόγω της εισροής των μεταναστών καλύπτεται το «κενό» στην αγορά εργασίας, που δημιουργεί η απροθυμία των Ελλήνων να εργαστούν στους προαναφερθέντες κλάδους. Οι κλάδοι αυτοί συνυπολογίζονται στη «δευτερεύουσα αγορά εργασίας», και, ακολούθως, αυτός ο διαχωρισμός που γίνεται ανεπίσημα και χαρακτηρίζεται ως «δυσάδικης αγοράς εργασίας» εξηγείται λόγω του μεγάλου όγκου μεταναστών που δέχεται η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, συμβάλλοντας καθοριστικά στην δημιουργία παραγόντων για

¹⁷ Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν εισήγαγαν ένα νέο τρόπο μέτρησης της ανθρώπινης ανάπτυξης που ονομάζεται Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index) και απαρτίζεται από τρεις συνιστώσες της ανθρώπινης ανάπτυξης: την υγεία, τη γνώση και την οικονομία

¹⁸ <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/GRC>

¹⁹ Ζωγραφάκης, Σ., Κασίμης, Χ., 2014. Ελληνική Οικονομία και μετανάστες: Χτες... Σήμερα... Αύριο. στο: Μασουράκης, Μ., Γκόρτσος, Χ., επιμ. 2014. Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

²⁰ Gagales, A., Roher, C., L., (2006). Greece: Selected Issues. International Monetary Fund

την είσοδο και απασχόληση μεταναστών στους συγκεκριμένους οικονομικούς κλάδους²¹. Αυτό εξηγείται και το μικρό ποσοστό που καταλαμβάνουν οι μετανάστες στο συνολικό ποσοστό εργασίας.

Επίσης, ρόλο παίζει η γεωμορφολογία του εδάφους. Τα ελληνικά σύνορα του νοτίου και ανατολικού αιγαίου αποτελούν εκτενείς ακτογραμμές, ενώ στο βόρειο και ανατολικό τμήματα της χώρας τόσο με τις Βαλκανικές χώρες όσο και την Τουρκία αποτελείται από χερσαία σύνορα, με αποτέλεσμα η πρόσβαση στην Ελληνική επικράτεια για τους μετανάστες, νόμιμους και μη, να είναι ευκολότερη μέσα από τα ευάλωτα σημεία, λόγω περιορισμένης φύλαξης των συνόρων σε μεγάλο μέρος δημιουργώντας εύκολα περάσματα²²²³. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της γεωμορφολογίας των συνόρων, τα οποία επιτρέπουν την «εύκολη» είσοδο προς την Ελλάδα, είναι το πέρασμα μη Ελλήνων προς την επικράτεια από την Αλβανία. Τονίζεται ότι, ο μεγάλος αριθμός μεταναστών από διάφορες Βαλκανικές χώρες και κυρίως την Αλβανία, σε σχέση με άλλες, οφείλεται, αφενός, στην γεωγραφική γειτνίαση των δύο χωρών, και αφετέρου στην σχετικά εύκολη πρόσβαση, μέσα από τα δύσκολα φρουρούμενα ελληνοαλβανικά βουνά.²⁴ Ακόμα, τις τελευταίες δεκαετίες, η Ελλάδα ακολουθεί συγκεκριμένη μεταναστευτική πολιτική, η οποία μέσω των νόμων που έχει θεσπιστεί και των νομιμοποιήσεων που εφαρμόζονται, έχει ως αποτέλεσμα πολλοί μετανάστες κυρίως από τα βαλκάνια να εισέρχονται στην χώρα, προσδοκώντας στην εύρεση νόμιμης ή παράνομης εργασίας.

Τέλος, μεγάλο ρόλο παίζει η διαδικασία παγκοσμιοποίησης, τόσο στον οικονομικό όσο και στον κοινωνικό τομέα, η οποία συνδυαστικά με την ανάπτυξη στον τομέα των επικοινωνιών και των μεταφορών, διευκολύνουν την ανάπτυξη μεταναστευτικών ροών από μακρινές χώρες της Αφρικής και της Ασίας προς την Ελλάδα²⁵. Κάτι τέτοιο δικαιολογείται, έως έναν βαθμό και με την αύξηση που παρουσιάζουν οι νόμιμοι μετανάστες από τις δύο αυτές ηπείρους μέσα σε μία εικοσαετία.

²¹ Ζωγραφάκης, Σ., Κόντης, Α., Μητράκος, Θ., (2009). *Τα Βήματα των Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία*. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ

²² Gagales, A., Roehrer, C., L., (2006), Greece: Selected Issues. International Monetary Fund, [online]

²³ Ζωγραφάκης, Σ., Κασίμης, Χ., 2014, Ελληνική Οικονομία και μετανάστες:

Χτες... Σήμερα... Αύριο. στο: Μασουράκης, Μ., Γκόρτσος, Χ., επιμ. 2014.

Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

²⁴ Τριανταφυλλίδου, Α., Μαρούκης, Θ. επιμ., (2010), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου Αιώνα*. Αθήνα: Κριτική

²⁵ Triandafyllidou, A., 2010. Migration in Greece Development in 2010. ΕΛΙΑΜΕΠ. [online]

Όπως είναι φυσικό η μαζική αυτή μετακίνηση πληθυσμών έχει αμφίδρομες συνέπειες, τόσο για τις χώρες αποστολής όσο και για τις χώρες υποδοχής μεταναστών. Όσον αφορά τις χώρες αποστολής οι συνέπειες είναι μάλλον θετικές, καθώς η εισροή συναλλάγματος αυξάνει τα δημόσια έσοδα της χώρας, ενώ ταυτόχρονα μειώνονται τα ποσοστά ανεργίας, αφού το πλεονάζον εργατικό δυναμικό έχει βρει εργασία σε άλλη χώρα. Για τις χώρες εισροής οι συνέπειες είναι πιο σύνθετες, λόγω της ποικιλομορφίας των ανθρώπων που φτάνουν. Σημαντικό ρόλο παίζει ο πολιτισμικός παράγοντας, αφού ο όγκος των ανθρώπων που εισέρχονται στη χώρα έχουν συνήθως διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, το οποίο λόγω της δυσκολίας αφομοίωσης από την χώρα υποδοχής επιφέρει συγκρούσεις. Σημαντικό ρόλο παίζει η διατάραξη της κοινωνικής συνοχής, η οποία μπορεί να επιφέρει μια περαιτέρω σύγκρουση αξιών. Μια άλλη συνέπεια η οποία θα αναλυθεί εκτενέστερα στη συνέχεια είναι η σχέση μετανάστευσης και εγκληματικότητας.

1.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για πρώτη φορά το 1993 θεμελιώνεται Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ. Η συμφωνία, η οποία υπογράφηκε το 1992, θέσπισε την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και δρομολόγησε την κοινή αμυντική πολιτική, σχηματίζοντας έτσι τον δεύτερο πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Έξι χρόνια μετά, το 1999, εγκαινιάζεται η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας, με την απόφαση για ενίσχυση της κοινής εξωτερικής πολιτικής. Έπειτα, το 2002, υπογράφονται οι ρυθμίσεις «Βερολίνο +», επιτρέποντας τη χρήση δομών, μηχανισμών και πόρων του ΝΑΤΟ για τη διεξαγωγή αποστολών στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ. Ένα χρόνο μετά, το 2003 πραγματοποιείται η σύνοδος κορυφής των Βρυξελλών, κατά την οποία εγκρίνεται η ευρωπαϊκή στρατηγική ασφάλειας, προσδιορίζοντας τις απειλές που αντιμετωπίζει η ΕΕ, καθορίζοντας τους στρατηγικούς της στόχους και αναλύοντας τις πολιτικές συνέπειες για την Ευρώπη. Το 2004, ιδρύεται ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας με αποστολή να βοηθήσει τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να βελτιώσουν τις ευρωπαϊκές αμυντικές δυνατότητες στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων και να υποστηρίξουν την ΕΠΑΑ. Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία υπογράφηκε το 2007, τίθεται σε ισχύ, μετονομάζοντας την ΕΠΑΑ σε Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Η συνθήκη προβλέπει επίσης τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης και οι αντιπροσωπείες της Επιτροπής σε χώρες εκτός της ΕΕ μετατρέπονται σε αντιπροσωπείες της ΕΕ. Το 2013, καθορίζονται οι δράσεις της Συνθήκης της

Λισαβόνας, με αύξηση της αποτελεσματικότητας, της προβολής και του αντίκτυπου της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, την ενίσχυση της ανάπτυξης των δυνατοτήτων και την ενδυνάμωση της αμυντικής βιομηχανίας της Ευρώπης.

Για την περίοδο 2015-2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συζητά την ενδυνάμωση της συνεργασίας της ΕΕ για την εξωτερική ασφάλεια και την άμυνα και έχει ως στόχο τρεις προτεραιότητες, τη συνολική στρατηγική της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας, το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα και την εφαρμογή της κοινής δέσμης προτάσεων, σε συνέχεια της κοινής δήλωσης ΕΕ-NATO, που υπογράφηκε στη Βαρσοβία τον Ιούλιο του 2016, σε μια περίοδο πρωτοφανών προκλήσεων στον τομέα της ασφάλειας από την Ανατολή και τον Νότο. Από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου του 2015, η Ύπατη Εκπρόσωπος έλαβε εντολή να καταρτίσει τη νέα στρατηγική. Στη στρατηγική αυτή, με τον τίτλο «Κοινό όραμα, κοινές δράσεις: Μια ισχυρότερη Ευρώπη», αποτυπώνονται οι συλλογικές απόψεις που εκφράστηκαν κατά τη διάρκεια της όλης διαδικασίας και αναπτύσσεται ένα στρατηγικό όραμα για τον παγκόσμιο ρόλο της ΕΕ, παρουσιάζοντας ένα σχέδιο για το μέλλον. Το 2015 δαπανήθηκαν 203 δισ. € για την ευρωπαϊκή άμυνα και τα κράτη μέλη της ΕΕ, καταλαμβάνοντας τη δεύτερη θέση παγκοσμίως όσον αφορά τις στρατιωτικές δαπάνες, μετά τις ΗΠΑ. Ωστόσο, τα κονδύλια του αμυντικού προϋπολογισμού συχνά χρησιμοποιούνται αναποτελεσματικά λόγω του κατακερματισμού της ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα της άμυνας, της δαπανηρής αλληλοεπικάλυψης των στρατιωτικών δυνατοτήτων και της ανεπαρκούς βιομηχανικής συνεργασίας και της έλλειψης διαλειτουργικότητας.

Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2016, παρουσίασε το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την άμυνα. Στόχος του σχεδίου δράσης είναι η βελτίωση της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας των αμυντικών δαπανών, η ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας και η δημιουργία μιας ισχυρότερης βιομηχανικής βάσης. Το σχέδιο προϋποθέτει τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ταμείου άμυνας, την ενθάρρυνση των επενδύσεων στην αμυντική βιομηχανία και την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς στον τομέα της άμυνας.

Στη διάσκεψη κορυφής της Μπρατισλάβα, οι ηγέτες της ΕΕ αποφάσισαν να ενισχύσουν την ευρωπαϊκή εξωτερική ασφάλεια και άμυνα. Τρεις μήνες μετά, τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους ενέκριναν το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα, επικροτώντας την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα και ζητώντας άμεση δράση για την ενίσχυση της συνεργασίας ΕΕ-NATO. Συγκεκριμένα, με το σχέδιο εφαρμογής οριοθετείται η πορεία προς την ανάπτυξη της πολιτικής της ΕΕ στους τομείς

της ασφάλειας και της άμυνας και τίθεται ως στόχος η εφαρμογή της στον τρόπο αντίδρασης απέναντι στις εξωτερικές συγκρούσεις και κρίσεις, η ανάπτυξη των ικανοτήτων των εταίρων και η προστασία της ΕΕ και των πολιτών της, ως προτεραιότητες στρατηγικής σημασίας. Οι συγκεκριμένες ενέργειες, που γίνονται με σκοπό να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι, προϋποθέτουν την έναρξη συντονισμένης ετήσιας επανεξέτασης στον τομέα της άμυνας (CARD) έτσι ώστε να ενισχυθεί η αμυντική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, παρέχοντας τον βέλτιστο έλεγχο σε επίπεδο ΕΕ των αμυντικών δαπανών, των εθνικών επενδύσεων και των ερευνητικών προσπαθειών, προσφέροντας καλύτερο προσδιορισμός των ελλείψεων και εμπάθυνση της αμυντικής συνεργασίας και τέλος καλύτερη και πιο συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά τον σχεδιασμό των αμυντικών δαπανών. Επίσης, περιλαμβάνουν τη θέσπιση μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO) με στόχο την ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας μεταξύ όσων κρατών μελών επιθυμούν να εμβαθύνουν αυτού του είδους τη συνεργασία, όπου το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση για τη θεσμοθέτηση της το 2017, με συμμετοχή όλων των κρατών μελών πλην Δανίας και Μάλτας.

Το ίδιο έτος, εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο τα συμπεράσματα που αφορούσαν την εφαρμογή της κοινής δήλωσης ΕΕ-NATO, υιοθετώντας 40 προτάσεις σε 7 τομείς. Οι προτάσεις εγκρίθηκαν αυθημερόν από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο. Στόχος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας είναι η καλύτερη απόδοση των δαπανών των κρατών μελών σε κοινές αμυντικές δυνατότητες, η ενίσχυση της ασφάλειας των ευρωπαίων πολιτών και η προαγωγή μιας ανταγωνιστικής και καινοτόμου βιομηχανικής βάσης. Στόχος της ΕΕ είναι η ενίσχυση των ικανοτήτων της στην ασφάλεια και την άμυνα, για την αντιμετώπιση εξωτερικών συγκρούσεων και κρίσεων στον περίγυρο της Ευρώπης, βοηθώντας ευάλωτες χώρες σε ασταθή περιβάλλοντα και προστατεύοντας την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Οι υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας αφού συζήτησαν το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα στο πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ, καθόρισαν το βαθμό φιλοδοξίας και χάραξαν την πορεία για την ανάπτυξη της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ, με μελλοντική βάση.

Το 2017, στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος κ. Tusk ανέφερε ότι «Η ισχυρή ευρωπαϊκή άμυνα ενισχύει φυσικά το NATO». Το Συμβούλιο συμφώνησε στη θέσπιση ευρωπαϊκού προγράμματος βιομηχανικής ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας (EDIDP), με σκοπό τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας καινοτομίας της αμυντικής βιομηχανίας της Ένωσης. Ο κανονισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού

Ταμείου Άμυνας. Έχοντας ως στόχο να ενισχυθούν οι δυνατότητες άμεσης αντίδρασης της ΕΕ, την συμφωνία των ηγετών στην συμπερίληψη της ανάπτυξης των μάχιμων μονάδων στις κοινές δαπάνες, η χρηματοδότηση των οποίων θα γίνεται σε μόνιμη βάση στο επίπεδο της ΕΕ μέσω του μηχανισμού «Αθηνά».

Μέχρι το 2018, έχουν εγκριθεί πάνω από 100 έργα, η εκπαίδευση, η ανάπτυξη δυνατοτήτων και η επιχειρησιακή ετοιμότητα στην ξηρά, στη θάλασσα και στον αέρα, καθώς επίσης η κυβερνοάμυνα. Στα μέσα του 2018, θεσπίστηκε κανονισμός για το Ευρωπαϊκό προγράμματος βιομηχανικής ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας (EDIDP) μεταξύ Βουλγαρία και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επίσης, έγινε λόγος για ταχεία έγκριση νέου καθεστώτος περιοριστικών μέτρων της ΕΕ για τα χημικά όπλα, η συντονισμένη αντίδραση της ΕΕ στην παραπληροφόρηση και η ενίσχυση της συνεργασίας ΕΕ-NATO μέσω νέας κοινής δήλωσης, η οποία και πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 2018, παρουσιάζοντας το κοινό όραμα της ΕΕ και του NATO για κοινές ενέργειες προς την αντιμετώπιση κοινών απειλών στον τομέα της ασφάλειας.

Το 2019 έκλεισε με την έγκριση 13 επιπλέον έργων, τα οποία θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της PESCO. Συνολικά, έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή 47 έργα. Πέντε από αυτά επικεντρώνονται στην κατάρτιση, άλλα αφορούν την ενίσχυση των συνεργατικών ενεργειών της ΕΕ, καθώς και την ανάπτυξη ικανοτήτων για θαλάσσιες, εναέριες και διαστημικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, το Συμβούλιο ζητούσε αντιμετώπισης των υβριδικών απειλών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στις απειλές αυτές, με βάση την πρόοδο που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια.

Τον Νοέμβριο του 2020 καθορίστηκαν οι γενικές προϋποθέσεις με βάση τις οποίες, μπορούν, κατ' εξαίρεση, να προσκληθούν τρίτα κράτη να συμμετάσχουν σε μεμονωμένα έργα της PESCO, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο, πιο ισχυρή και πιο φιλόδοξη τη συνεργασία στον τομέα της άμυνας με εταίρους στο πλαίσιο της ΕΕ.

Το 2021 το Συμβούλιο αποφασίζει τα έργα που θα υλοποιηθούν, εγκαινιάζοντας το 4ο κύμα έργων PESCO. Ως αποτέλεσμα, ο συνολικός αριθμός των έργων ανήλθε στα 60. Ακόμα, το σχέδιο περιλάμβανε τη δημιουργία στρατιωτικής δυνατότητας σχεδιασμού και διεξαγωγής επιχειρήσεων (MPCC) με στόχο τη βελτίωση των δομών διαχείρισης κρίσεων. Αναλυτικότερα, βελτιώθηκε η ικανότητα της ΕΕ για ταχύτερη αντίδραση με πιο αποτελεσματικό και συνεκτικό τρόπο. Σε στρατηγικό επίπεδο ήταν υπεύθυνη για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των μη εκτελεστικών στρατιωτικών αποστολών της ΚΠΑΑ.

1.2.1 Πολιτικές και στρατιωτικές αποστολές και επιχειρήσεις

Η ΕΕ διεξήγαγε περισσότερες από 30 αποστολές στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) από το 2003. Επί του παρόντος βρίσκονται σε εξέλιξη 10 μη στρατιωτικές αποστολές και 6 στρατιωτικές αποστολές/επιχειρήσεις ανά την Ευρώπη, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Στις 28 Μαΐου 2018, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με την ενίσχυση της μη στρατιωτικής Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Το Συμβούλιο προσδιόρισε δράσεις προκειμένου η μη στρατιωτική ΚΠΑΑ να καταστεί πλέον αποτελεσματική επί τόπου. Προσδιόρισε επίσης τρόπους κατά τους οποίους οι πολιτικές αποστολές μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα της ασφάλειας. Στις 19 Νοεμβρίου 2018, το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη δεσμεύθηκαν να ενισχύσουν τις μη στρατιωτικές αποστολές ΚΠΑΑ. Συμφώνησαν να ενισχύσουν την ικανότητα ανταπόκρισης της μη στρατιωτικής ΚΠΑΑ μέσω της δυνατότητας να δρομολογεί νέα αποστολή με προσωπικό έως και 200 ατόμων εντός 30 ημερών²⁶.

Όσον αφορά την εθνική ασφάλεια, γίνεται λόγος για το κατά πόσο οι μετανάστες αποτελούν ενδεχόμενη απειλή. Από την μία πλευρά έχουμε την άποψη ότι έτσι όπως διαμορφώνεται η νέα κοινωνική πραγματικότητα, μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα για την εθνική ασφάλεια και συνοχή, αλλά από την άλλη, επικρατεί η άποψη ότι οι μετανάστες ενδυναμώνουν και σταθεροποιούν την οικονομία και δημιουργούν μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Η Ελλάδα λόγω της γεωπολιτικής της θέσης είναι πιο ευάλωτη στην παράτυπη μετανάστευση, η οποία, πολλές φορές συνεπάγεται με λαθρεμπόριο ανθρώπων ή παράνομη διακίνηση μεταναστών. Όμως, ως μέλος της ΕΕ, ενισχύεται η ασφάλεια της και η διαπραγματευτική της δύναμη, όντας το ανατολικότερο σύνορο της Ευρώπης. Έτσι στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, η Ελλάδα βασίζεται στις δυνάμεις τις οποίες διαθέτουν τα κράτη – μέλη, για επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης και διαχείρισης κρίσεων, την αντιμετώπιση και συμμετοχή σε ανθρωπιστικές αποστολές. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων επικεντρώνεται στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης, της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, εστιάζοντας ιδίως στη σωματεμπορία, το λαθρεμπόριο πυροβόλων όπλων και την σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών. Η στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ έχει ως στόχο την βελτίωση της εσωτερικής ασφάλειας μέσα από την συνεργασία για την υποβολή του νόμου, την πολιτική προστασίας,

²⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/>

τη διαχείριση των συνόρων και καταστροφών. Μέρος της στρατηγικής είναι η θέσπιση νομοθεσίας καθώς, και η καθιέρωση μεθόδων αναχαίτισης του οργανωμένου εγκλήματος. Τέλος στόχος της στρατηγικής είναι η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των αστυνομικών δυνάμεων των κρατών μελών η θείος στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αστυνομικής υπηρεσίας (Europol).²⁷

Τον Μάρτιο του 2017 εκδόθηκε από την Επιτροπή η Λευκή Βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης, περιλαμβάνοντας κείμενα προβληματισμού για βασικά θέματα για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της. Μέσω της λευκής Βίβλου γίνεται κατανοητό ότι δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν όλες οι προκλήσεις από τα κράτη μέλη, λόγω του μικρού τους μεγέθους, γι' αυτό γίνονται συνεργασίες τόσο εντός όσο και εκτός ΕΕ, για πιο αποτελεσματική και αποδοτική αντιμετώπιση των σύγχρονων κινδύνων και προκλήσεων.

1.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κύριος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τη θέσπιση της μεταναστευτικής πολιτικής είναι η αντιμετώπιση της νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης, προασπίζοντας την αλληλεγγύη, με ένα μακροχρόνιο και ολοκληρωμένο πλάνο. Από το 1990 και μετά οι χώρες της Ευρώπης προσπαθούν να εφαρμόσουν μέτρα για τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών και της πίεσης προς τα κράτη μέλη της ΕΕ, τα οποία ήταν αναμενόμενο ότι θα επιφέρουν. Αναφορικά με τη νόμιμη μετανάστευση, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει το δικαίωμα να καθορίζει τους όρους εισόδου των μεταναστών και τα κράτη μέλη τον αριθμό το ατόμων που εισέρχονται για εύρεση εργασίας. Επίσης παρέχει κίνητρα και υποστήριξη στα κράτη μέλη με σκοπό την ένταξη των μεταναστών, λαμβάνοντας ταυτόχρονα μέτρα για πρόληψη και αποφυγή της παράνομης μετανάστευσης, μέσω πολιτικών επιστροφής, σεβόμενη πάντα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου τρίτες χώρες δεν πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, εφαρμόζονται συμφωνίες επανεισδοχής.

Όλα τα παραπάνω στοχεύουν σε «μια ισορροπημένη αντιμετώπιση για την διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης και την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης και εμπορίας ανθρώπων και συγχρόνως στην προώθηση της συνεργασίας με τρίτες χώρες σε όλους τους τομείς και διέπονται από την αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών» (άρθρο 80 ΣΛΕΕ), όπως προβλέπεται από την Συνθήκη της

²⁷ https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/justice-and-fundamental-rights_el

Λισαβόνας.²⁸ Όπως τονίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «με γνώμονα τα δικαιώματα των μεταναστών εφαρμόζονται πολιτικές συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών που αποσκοπούν στην ομαλή ένταξη των νόμιμων μεταναστών στις κοινωνίες και την αγορά εργασίας και την επανένωση μεταναστών στις νέες χώρες με τις οικογένειες τους, αντιμετωπίζοντας παράλληλα την παράνομη μετανάστευση.»

Στο Μάαστριχτ (1991) διαμορφώνεται ένα πρώτο κοινοτικό πλαίσιο με ψηφίσματα του ευρωπαϊκού συμβουλίου για το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και τις προϋποθέσεις εισόδου, διαμονής και κυκλοφορίας αυτών.²⁹ Έξι χρόνια αργότερα, το 1997 στο Άμστερνταμ θεσπίζεται αφενός η έννοια της ιθαγένειας της ένωσης και του πολίτη της Ε.Ε και αφετέρου μέτρα και κανόνες για την διαδικασία διέλευσης προσώπων από τα εξωτερικά σύνορα (θεωρημένη είσοδος για κατοίκους τρίτων χωρών/χρόνος διαμονής και άλλα). Η θέσπιση συγκεκριμένης κοινής πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης για τους κατοίκους τρίτων χωρών από όλα τα κράτη της ΕΕ συνεχίζεται και 2 χρόνια μετά στο Τάμπερε της Φινλανδίας, εκτός από την περεταίρω κοινοτικοποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής, αναγνωρίζεται και η ανάγκη προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής και διαμονής που θα βασίζεται στην από κοινού αξιολόγηση οικονομικών και δημογραφικών εξελίξεων στην ένωση. Αυτές περιλαμβάνουν ανάπτυξη σχέσεων εταιρικής με τις χώρες καταγωγής των μεταναστών με στόχο την οικονομική ανάπτυξή τους και τη διαδικασία ελέγχου στα σύνορα για συγκράτηση των μεταναστευτικών ροών κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου για να προστατευτεί το δικαίωμα υποβολής ασύλου δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων για την ένταξη αυτών στην ΕΕ και την κοινωνική τους ασφάλιση διαχείριση μεταναστευτικών ροών μέσω μέτρων ρύθμισης της παράνομης μετανάστευσης σε συνεργασία με ενίσχυση αστυνομικής συνεργασίας προς αποφυγή και της ανθρώπινης εμπορίας. Το Δεκέμβριο του 2000 στη Νίκαια της Γαλλίας υιοθετείται ο χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ με σκοπό τη θωράκιση της «κοινωνικής Ευρώπης» για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αλλοδαπών και απαγόρευση της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας και 4 χρόνια μετά εγκρίνεται το πρόγραμμα της Χάγης, κατά το οποίο αυξήθηκε η κινητικότητα της συνεργασίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών, σε μια προσπάθεια να προσαρμοστεί η μετανάστευση στις ειδικές ανάγκες τις αγορές εργασίας των ευρωπαϊκών χωρών.

²⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/immigration-policy>

²⁹ Παπαθεοδώρου, Θ., (2010) *Νομικό καθεστώς αλλοδαπών*, έκδ.β', Νομική Βιβλιοθήκη.

Με την συνθήκη της Λισαβόνας (2009) τέθηκε σε ισχύ η ψήφιση αποφάσεων για θέματα μετανάστευσης και μια νομική βάση για θέματα ένταξης και το Δικαστήριο της ΕΕ έχει πλέον πλήρη αρμοδιότητα στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου μέσω νομικών μηχανισμών που περιλαμβάνουν οδηγίες για τις συνθήκες υποδοχής και τη διαδικασία έκδοσης ασύλου. Αναγνωρίστηκε, επίσης η σπουδαιότητα της νόμιμης μετανάστευσης μέσα από την ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης της ένωσης.³⁰ Η «Συνολική προσέγγιση της Μετανάστευσης και της Κινητικότητας» (GAMM), εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 2011, καθορίζει σε γενικό πλαίσιο τις σχέσεις της ΕΕ με τις τρίτες χώρες σχετικά με τη μετανάστευση. Η προσέγγιση αυτή «στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες: νόμιμη μετανάστευση και κινητικότητα, παράτυπη μετανάστευση και εμπορία ανθρώπων και σωματεμπορία, διεθνή προστασία και πολιτική για το άσυλο, και μεγιστοποίηση του αντικτύπου της μετανάστευσης και της κινητικότητας στην ανάπτυξη. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των μεταναστών συνιστούν οριζόντιο θέμα στην εν λόγω προσέγγιση.»

Η Ευρώπη των δικαιωμάτων, της ελεύθερης διακίνησης πολιτών, του σεβασμού στην πολυμορφία και στις μειονότητες και της προώθησης της διαδικασίας ιθαγένειας ήταν το βασικό θέμα του προγράμματος της Στοκχόλμης το 2009 που αποφασίστηκε να εφαρμοστεί για την πενταετία 2010- 2014. Τον Μάρτιο του 2014, η Ευρώπη δημοσιοποίησε το όραμά της για ένα Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ), καθορίζοντας στην συνέχεια τις «στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον νομοθετικό και επιχειρησιακό σχεδιασμό για τον ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» για την εξαετία 2014-2020. Υπογραμμίζεται, έτσι η ανάγκη για εφαρμογή σφαιρικής προσέγγισης για τη μετανάστευση, με την παροχή ασφάλειας σε όσους απαιτείται και αποτελεσματική κάλυψη των συνόρων για καταπάτηση της παράνομης μετανάστευσης. Η έγκριση νέων στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών, που είχε προγραμματιστεί για τη σύνοδο του Μαρτίου 2020, αναβλήθηκε λόγω της πανδημίας του κορονοϊού.

Το 2015 και κατόπιν ενισχυμένων μεταναστευτικών ροών λόγω των μεγάλων γεωπολιτικών αλλαγών που συνέβησαν γύρω από τη μεσόγειο η Ευρωπαϊκή επιτροπή αποφάσισε μια σειρά από έκτακτα, επιτακτικά και συγκεκριμένα μέτρα για την απορρόφηση των μεταναστών. Χώρες υποδοχής όπως, η Ελλάδα και η Ιταλία δέχθηκαν βοήθεια από την υπόλοιπη ένωση συμπεριλαμβανομένης και οικονομικής ενίσχυσης της τάξεως των 6000 ευρώ για κάθε πρόσωπο που μετεγκαθίσταται στην επικράτειά της. Το καθεστώς εφαρμόστηκε για υπηκόους

³⁰ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ο.π.

χωρών όπως, η Συρία και η Ερυθραία που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Ακόμη ένα πακέτο 50εκ. ευρώ διατέθηκε για να ενισχύσει την προσπάθεια κρατών μελών της ένωσης προκειμένου να απορριφθεί ένας αριθμός -γύρω στους 20.000 πρόσφυγες. Για κάθε πρόσφυγα που είχε αιτηθεί ασύλου θα λαμβάνονται και θα καταχωρούνται τα δακτυλικά του αποτυπώματα από ειδικές ομάδες δράσης (πχ EUROPOL) στα κομβικά σημεία εισόδου προς την ένωση. Ακόμη, ήρθε στο προσκήνιο η καλύτερη αξιοποίηση του θεσμού της Μπλε κάρτας ώστε να διευκολυνθούν άτομα υψηλής εξειδίκευσης που εισέρχονται προς την ένωση στην εύρεση εργασίας. Όσο αναφορά στη νόμιμη μετανάστευση η ευρωπαϊκή επιτροπή, ένα χρόνο αργότερα (2016) προχώρησε στην αναθεώρηση της οδηγίας για την "μπλε" κάρτα, προσπάθησε να προσελκύσει επιχειρηματίες, και να ενισχύσει τη συνεργατικότητα μεταξύ των ενδιαφερόμενων χωρών, εξασφαλίζοντας έναν νόμιμο δρόμο προς την ένωση και έναν ασφαλή δρόμο επιστροφής για όσους κρίθηκε ότι είναι παράνομη η διαμονή τους εντός των συνόρων της.

Όσο αναφορά στη νόμιμη μετανάστευση το 2016 η Επιτροπή προχώρησε στην αναθεώρηση της οδηγίας για την "μπλε" κάρτα. Συγκεκριμένα προέβλεψε «την αναθεώρηση της οδηγίας για την μπλε κάρτα, τη προσέλκυση καινοτόμων επιχειρηματιών στην Ένωση, τη διαμόρφωση ενός πιο συνεκτικού και αποτελεσματικού μοντέλου διαχείρισης της νόμιμης μετανάστευσης σε επίπεδο Ένωσης και την ενίσχυση της συνεργασίας με τις κυριότερες χώρες προέλευσης, με σκοπό την εξασφάλιση των νόμιμων οδών προς την ΕΕ, ενώ παράλληλα την βελτίωση της επιστροφής εκείνων που δεν έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν.»

Το νομοθετικό ευρωπαϊκό πλαίσιο σε σχέση με τη μετανάστευση ενοποιείται και συγκεράζεται ώστε να γίνει πιο αποτελεσματική η διαχείριση του φαινομένου και να προστατευτούν τόσο τα δικαιώματα των προσφύγων όσο και η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος που αφορά την ενσωμάτωση προσφύγων στα κράτη υποδοχής. Αναγνωρίζεται η απόφαση για απομάκρυνση υπηκόων τρίτων χωρών και για αφαίρεση άδειας διαμονής όποιου, ατόμου δικαιολογημένα και αιτιατά αποτελεί σοβαρή απειλή για την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, παρέχεται εν τούτοις ταυτόχρονα η δυνατότητα στο εν λόγω άτομο να κινηθεί με ένδικα μέσα εναντίον τέτοιας απόφασης. Οι άδειες διαμονής που θα δίνονται θα πρέπει πλέον να πληρούν κάποια υψηλά τεχνικά πρότυπα ώστε, να καταπολεμούνται φαινόμενα πλαστογραφίας ενώ, παράλληλα ορίζονται αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις προς οποιονδήποτε συμμετέχει σε ενέργειες αντικανονικής μετανάστευσης. Ακόμη, θεσπίζονται μέτρα για την οικογενειακή επανένωση των αλλοδαπών στις χώρες εισαγωγής. Επίσης για

ορισμένες κατηγορίες αλλοδαπών, εξετάζεται μια διαδικασία αναγνώρισης ενός συνόλου δικαιωμάτων ίδιων ή κατά το δυνατό παραπλήσιων με αυτά των ημεδαπών ρυθμίζοντας έτσι το καθεστώς των επί μακρόν διαμενόντων. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβάλλει σχετική αίτηση εφόσον βέβαια διαθέτει σταθερούς και τακτικούς πόρους για τη συντήρηση του ιδίου και της οικογένειάς του.

Η θέσπιση του Κοινοτικού Κώδικα (Κώδικας Συνόρων Σένγκεν) αποσκοπεί στον προσδιορισμό των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες διενεργείται η διέλευση των συνόρων ώστε, να προστατεύονται αποτελεσματικά και τα συμφέροντα των κρατών- μελών κατά τη διέλευση αλλοδαπών. Ως δικαιούχοι μιας τέτοιας ελεύθερης κυκλοφορίας, αναγνωρίζονται οι πολίτες της ένωσης και οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι είναι μέλη της οικογένειας του πολίτη της ένωσης ή απολαμβάνουν κατόπιν συμφωνίας τα δικαιώματα ενός ευρωπαϊού πολίτη. Τονίζεται πως, «το σημερινό κεκτημένο Σένγκεν για τα εξωτερικά σύνορα βασίζεται στο αρχικό κεκτημένο που ενσωματώθηκε στην έννομη τάξη της ΕΕ με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και χωρίζεται σε πέντε επιμέρους θέματα.» Σύμφωνα με τον «Κώδικα συνόρων του Σένγκεν τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να πραγματοποιούν συστηματικούς ελέγχους, περιλαμβανομένων εκείνων που απολαμβάνουν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, όταν διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα.» Οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται για τους ελέγχους περιλαμβάνουν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) και τη βάση δεδομένων της Interpol για κλαπέντα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα. Αυτές οι υποχρεώσεις ισχύουν σε όλα τα εξωτερικά σύνορα, τόσο για την είσοδο όσο και για την έξοδο. Το Νοέμβριο του 2014 εφαρμόστηκε ένας μηχανισμός αξιολόγησης Σένγκεν ο οποίος εξέταζε τον τρόπο εκτέλεσης ελέγχου στα σύνορα βάση των σχετικών νόμων και διαδικασιών ο οποίος, έλεγχε την είσοδο και έξοδο των παράνομων μεταναστών αλλά και όσων απολάμβαναν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας. Ο "κώδικας αυτός συνόρων" είχε ψηφιστεί στη συνθήκη του Άμστερνταμ και περιλάμβανε ένα σύστημα πληροφοριών (SIS) σε συνεργασία με τη βάση δεδομένων της Interpol και συνεργασία με τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές. Με αυτόν τον τρόπο ελέγχονταν κλεμμένα ή ταξιδιωτικά έγγραφα που είχαν χαθεί, εισάγονταν καταζητούμενα, αγνοούμενα ή ύποπτα πρόσωπα και εφαρμόζονταν πιο άμεσα η πολιτικές επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών όπου δεν μπορούσαν να διαμείνουν.

Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) «είναι σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών και βάσης δεδομένων που βοηθά στη διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας στον χώρο Σένγκεν, όπου δεν υφίστανται συνοριακοί έλεγχοι. Χρησιμοποιείται ευρύτατα και είναι το πιο

αποτελεσματικό σύστημα της ΕΕ στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ).» Χρησιμοποιείται από τις αρχές της εκάστοτε χώρας «για την εισαγωγή ή συμβουλή καταχωρήσεων για καταζητούμενα ή αγνοούμενα πρόσωπα και απολεσθέντα αντικείμενα, περιέχοντας πάνω από 80 εκατομμύρια καταχωρήσεις.» Μετά την μεταρρύθμιση του 2018, το πεδίο του SIS «προσδιορίζεται σε τρία νομικά μέσα με τη μορφή τριών κανονισμών, την Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, τους Συνοριακούς Ελέγχους και την Επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.» Αυτοί οι κανονισμοί εισάγουν καταχωρίσεις, όπως για άγνωστα ύποπτα ή καταζητούμενα πρόσωπα, προληπτικές καταχωρίσεις για παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο απαγωγής από γονείς ή καταχωρίσεις με σκοπό την επιστροφή και μια καταχώριση σε σχέση με αποφάσεις επιστροφής που έχουν εκδοθεί για παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.³¹

Το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας: Σύνορα και Θεωρήσεις δημιουργήθηκε σε μία προσπάθεια της ΕΕ να αντισταθμίσει ορισμένες από τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται τα κράτη μέλη των οποίων τα εξωτερικά σύνορα είναι και εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Πολλά από τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν διαθέτουν εξωτερικά σύνορα και δεν επηρεάζονται εξίσου από τις διασυνοριακές μετακινήσεις. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ χορηγεί κονδύλια «σε μια προσπάθεια να επιμεριστούν τα βάρη, προσφέροντας χρηματοδότηση που έφτασε τα 3.8 δισεκατομμυρίων ευρώ για την εξαετία 2014-2020.» Βασικός στόχος του Ταμείου είναι η συμβολή στη διασφάλιση ασφάλειας υψηλού επιπέδου στην Ένωση και να διευκολύνει την ίδια στιγμή τις νόμιμες μετακινήσεις. Οι δικαιούχοι των προγραμμάτων μπορούν να είναι εταιρείες ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, κρατικές και ομοσπονδιακές αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ανθρωπιστικές οργανώσεις, τοπικοί δημόσιοι φορείς, όπως επίσης οργανισμοί έρευνας και εκπαίδευσης. Προκειμένου να μειωθούν οι χρόνοι ελέγχου στα σύνορα και να βελτιωθεί η ποιότητα των ελέγχων στα σύνορα εφαρμόστηκε ένα καινοτόμο σύστημα εισόδου /εξόδου (ΣΕΕ) όπου, οι καταχωρήσεις πλέον γίνονταν ηλεκτρονικά, αντικαθιστώντας το χειροκίνητο σφράγισμα ενός διαβατηρίου. Έτσι, ήταν εύκολο πλέον να αναγνωριστούν συστηματικά τα πρόσωπα που υπερέβαιναν τον επιτρεπόμενο χρόνο διαμονής, ενισχύθηκε η ασφάλεια εντός και δεδομένου ότι, σ αυτό το σύστημα ηλεκτρονικών καταχωρήσεων είχε πρόσβαση εκτός από τις αρχές και η Interpol έγινε πιο αποτελεσματική η καταπολέμηση της τρομοκρατίας μιας και στις καταχωρηθέντες πληροφορίες για κάθε άνθρωπο υπήρχαν ημερομηνίες εισόδου και εξόδου, δακτυλικά αποτυπώματα και εικόνα προσώπου. Στις πληροφορίες αυτές είχαν

³¹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ο.π

πρόσβαση εκτός από τις αστυνομικές οι προξενικές και οι συνοριακές αρχές, αλλά όχι οι αρμόδιες αρχές για το άσυλο.

Το 2016 ξεκίνησε τη λειτουργία της η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή (EBCG) με στόχο να παρακολουθούνται τα εξωτερικά σύνορα και να εντοπίζονται έγκαιρα ενδεχόμενες απειλές. Η σύμπραξη αυτή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (EBCGA/ Frontex) από κοινού με τις εθνικές αρχές είχε γίνει αναγκαία, καθώς επί πολλά χρόνια το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ζητούσε να παρθούν μέτρα για τον αποτελεσματικό έλεγχο των μεταναστευτικών ροών που έτειναν να γίνουν ανεξέλεγκτες. Ο κανονισμός που διέπει τη λειτουργία του EBCGA παρέχει αυξημένες αρμοδιότητες στη Frontex ώστε, να ενισχύεται η στήριξη στα κράτη μέλη σχετικά με τη μετανάστευση και να εφαρμόζονται οι πολιτικές επιστροφής μεταναστών. Ρυθμίζει επίσης το πρωτόκολλο σε περιπτώσεις, όπου ένα κράτος μέλος δε συμμορφώνεται με την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του οργανισμού για την αντιμετώπιση αδυναμιών στη διαχείριση των συνόρων του· με άμεση επίπτωση να απειλείται συνολικά ο χώρος. Σέγγκεν προβλέποντας επιβολή συνοριακών ελέγχων από τα υπόλοιπα κράτη μέλη προς το εν λόγω σε περίπτωση αδυναμίας ελέγχου της κατάστασης στα σύνορά του. Ο ρόλος του EBCGA ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο το 2019, όπου ανέλαβε μετά από εντολή αυξημένες αρμοδιότητες στη φύλαξη των συνόρων και τις επιστροφές μεταναστών με βασικό στόχο την απαρίθμηση 10.000 μόνιμων συνοριοφυλάκων (στόχος που αναμένεται να επιτευχθεί έως το 2024). Ήδη όμως τρία χρόνια νωρίτερα θα έχει αρχίσει την ολοκληρωμένη λειτουργία του.

Τον Νοέμβριο 2019 ο οργανισμός «απέκτησε νέα εντολή και τα δικά του μέσα και εξουσίες για την προστασία των εξωτερικών συνόρων, την αποτελεσματικότερη εκτέλεση των επιστροφών και τη συνεργασία με τρίτες χώρες. Το βασικό στοιχείο αυτού του ενισχυμένου οργανισμού θα είναι ένα μόνιμο σώμα 10.000 συνοριοφυλάκων με εκτελεστικές εξουσίες για να υποστηρίξουν ανά πάσα στιγμή τα κράτη μέλη.» Ο οργανισμός θα έχει επίσης «ισχυρότερη εντολή όσον αφορά τις επιστροφές και θα συνεργάζεται πιο στενά με τις τρίτες χώρες, περιλαμβανομένων εκείνων που δεν βρίσκονται στην άμεση γειτονία της ΕΕ. Το μόνιμο σώμα της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής θα είναι έτοιμο για αποστολή μόλις αρχίσει να λειτουργεί πλήρως το 2021 και θα φτάσει την πλήρη του ικανότητα 10.000 συνοριοφυλάκων έως το 2024.»³²

³² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ο.π

Τέλος τον Σεπτέμβριο 2020, η Επιτροπή δημοσίευσε το νέο σύμφωνο με στόχο να ενσωματώσει τη διαδικασία έκδοσης ασύλου, η οποία θα σχετίζεται άμεσα πλέον με προκαταρκτικό έλεγχο που θα οδηγεί ή σε συνέχεια της διαδικασίας ή σε επιστροφή. Το σύμφωνο προβλέπει ακόμη λοιπές μορφές εισόδου π.χ. ανθρωπιστικοί λόγοι καθώς, και προγράμματα για κοινοτικές χορηγίες, όπως επίσης και κάποια που προάγουν την εκπαίδευση και την εργασία. Τέλος, προωθείται ο θεσμός της μπλε κάρτας με τον οποία, γίνεται οι προσπάθεια να ενταχθούν στο δυναμικό της Ε.Ε δεξιότητες και talέντα μεταναστών και υπηκόων. Η διαδικασία αυτή, η οποία θα συνδυαστεί με την άδεια παραμονής, θα είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στην ένωση ως δεξαμενή για διεθνή πρόσληψη υπηκόων από τις τρίτες χώρες. Το ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης αποτελούμενο από ένα σύνολο ανθρώπων με εμπειρία και γνώση πάνω στο ζήτημα της μετανάστευσης -ήδη θεσπισμένο από το 2008-θα παίζει το ρόλο του επόπτη όλων των διαδικασιών, παρακολουθώντας όλες τις εξελίξεις και παρέχοντας πληροφορίες σε ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου σε όλα τα κράτη μέλη.

Όλες οι εξελίξεις πολιτικής παρακολουθούνται από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, το οποίο θεσπίστηκε το 2008 «ως ενωσιακό δίκτυο εμπειρογνομόνων σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου από όλα τα κράτη μέλη, τα οποία συνεργάζονται για την παροχή αντικειμενικών, συγκρίσιμων και σχετικών με την πολιτική πληροφοριών.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη ανάλυση της σχέσης μετανάστευσης και εγκληματικότητα και θα γίνει προσπάθεια να εξηγηθεί ο λόγος, κατά τον οποίο οι περισσότεροι άνθρωποι παρουσιάζουν με αιτιακή σχέση αυτές τις δύο έννοιες, γιατί δηλαδή, θεωρείται ότι απόρροια της μετανάστευσης είναι η εγκληματικότητα, καθώς επίσης και γιατί έχει αναπτυχθεί αυτό ο τρόπος σκέψης. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται ο λόγος που για την συγκεκριμένη εργασία, επιλέχθηκε η στατιστική ως ερευνητικό αντικείμενο, με μια σύντομη ιστορική αναδρομή και αποσαφήνιση κάποιων νομικών όρων για την καλύτερη κατανόηση επικείμενης ανάλυσης. Τέλος, γίνεται ανάλυση των στατιστικών της ΕΛ.ΑΣ, από το 1990 μέχρι και το 2020, για την εγκληματικότητα των αλλοδαπών σε σχέση με αυτή των Ελλήνων, εστιάζοντας σε έξι κατηγορίες εγκλημάτων.

2.1 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Συχνά οι όροι μετανάστευση και εγκληματικότητα εμφανίζονται μαζί και συγχέονται. Αφορά τον πληθυσμό εκείνον που συγκεντρώνει δύο κύρια χαρακτηριστικά ταυτόχρονα. Το χαρακτηριστικό του αλλοδαπού, ο οποίος είτε έχει εγκατασταθεί μόνιμα στη χώρα είτε απλώς διέρχεται από αυτή, και το χαρακτηριστικό αυτού, ο οποίος έχει διαπράξει ένα αδίκημα, το οποίο έχει καταγγελλεί. Συνήθως, ο τρόπος διατύπωσης του ζητήματος μετανάστες και εγκληματικότητα υποδηλώνει μία σχέση αιτιώδη ανάμεσα στο μεταναστευτικό ζήτημα και το εγκληματικό φαινόμενο, όπου οι μετανάστες αποτελούν το αίτιο, το οποίο οδηγεί στο αποτέλεσμα, δηλαδή το έγκλημα.

Αυτού του είδους η προσέγγιση αντανακλά το κατασκευαστικό πρότυπο, δηλαδή τη κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας του εγκλήματος. Το φαινόμενο της μετανάστευσης σε συνδυασμό με το εγκληματικό φαινόμενο στη χώρα εξάπτει την «κοινωνιολογική μας φαντασία»³³ καθώς «φανερώνει πληθώρα κατασκευών στερεοτυπικών παραστάσεων και αναπαραστάσεων με τρόπο που να μην διακρίνεται εύκολο μύθος και αλήθεια». Γίνεται

³³ C.W.Mills, (1980), *The Sociological Imagination*, Oxford University Press.

κατανοητό ότι η πραγματικότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένη και ότι τα άτομα, βυθισμένα σε αυτήν, είναι ερμηνευτικοί δρώντες που δημιουργούν μια κοινωνική τάξη και νοήματα. Κατά συνέπεια, η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι το αποτέλεσμα μιας δομής σχέσεων και νοημάτων που λειτουργούν στην πραγματικότητα, σε ένα δεδομένο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιδεολογικό πλαίσιο. Αυτή η πραγματικότητα δεν είναι η ίδια για όλους τους ανθρώπους, αλλά δομείται και κατασκευάζεται από κάθε άτομο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι παρατηρήσεις των ερευνητών που εστιάζουν στην σχέση μετανάστευσης και εγκληματικότητας, καθώς συχνά διαφέρουν οι αντιλήψεις που έχει ο γενικός πληθυσμός για την εγκληματική συμπεριφορά των μεταναστών με τα πραγματικά ποσοστά. Η εικόνα που έχει ο γηγενής πληθυσμός για τους μετανάστες είναι κατά βάση αρνητική, στην Ελλάδα όπως και σε πολλές χώρες του εξωτερικού, δημιουργώντας αρνητικές αντιδράσεις για την άφιξη και παραμονή τους στην χώρα καθώς και για θέματα σχετικά με την ανεργία, την ένταξη και την εγκληματικότητα.

Σύμφωνα με τη θεωρία της ενσωματωμένης απειλής υπάρχουν τέσσερις θεμελιώδεις απειλές που οδηγούν σε δυσμενείς στάσεις προς τους μετανάστες, «η ρεαλιστική, η συμβολική, τα αρνητικά στερεότυπα και το άγχος της ενδοομάδας. Οι ρεαλιστικές απειλές αναφέρονται σε απτές απειλές που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των λιγιστών πόρων και κυρίως της οικονομικής περιουσίας και των ευκαιριών απασχόλησης. Οι συμβολικές απειλές αφορούν διαφορές σε κανόνες, πεποιθήσεις και αξίες οι οποίες αποτελούν απειλή για τον τρόπο που βλέπουν τον κόσμο οι ενδοομάδες.» Παρά, λοιπόν, το γεγονός της ύπαρξης του φόβου της απειλής για τις θέσεις εργασίας που ενδεχομένως δεν θα καλυφτούν από γηγενή πληθυσμό αλλά από μετανάστες, οι εγγενείς πολίτες προβληματίζονται με τις κοινωνικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους μετανάστες και οδηγεί στην απώλεια εισοδήματος για την κυβέρνηση. Επιπλέον, άλλες έρευνες αναφέρουν τη στάση συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, σύμφωνα με τους οποίους «ελλοχεύει ο κίνδυνος υπονόμευσης του παραδοσιακού πολιτισμού και αύξησης της εγκληματικότητας»³⁴. Οι προαναφερθείσες ανησυχίες και πεποιθήσεις μεγάλου μέρους του συνολικού πληθυσμού, συνέβαλλαν στην πρόσφατη επιβολή αυστηρότερων ελέγχων στον τομέα της μετανάστευσης σε αρκετές χώρες όπως, επίσης και στην ανάπτυξη των εξτρεμιστικών αντι-μεταναστευτικών πολιτικών κινημάτων και

³⁴ Hainmueller, J., & Hiscox, M. J. (2007). *Educated preferences: Explaining attitudes toward immigration in Europe*. *International Organization*, 61(02), 399-442.

μορφωμάτων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με συνεπακόλουθο την ταχύτατη ανάπτυξη εγκλημάτων μίσους κατά των μεταναστών.

Το 2004 διεξήχθη σημαντική μελέτη, η οποία βασίστηκε σε δύο πρόσφατες έρευνες που έγιναν σε Πάτρα και Αθήνα, υποστηρίζοντας ότι «μεγάλο μέρος του πληθυσμού υιοθετεί στερεοτυπική αντίληψη για την εγκληματικότητα των μεταναστών». Αρχικά η έρευνα στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε το 2003 υπό την αιγίδα του «Ελληνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών» (ΕΚΚΕ), φανερώνοντας ότι «το δείγμα συμμετοχής των Ελλήνων πολιτών τείνει να παρουσιάζει εντυπωσιακά υψηλότερες βαθμολογίες στις ερωτήσεις για τις πιθανές επιπτώσεις της μετανάστευσης στην εγκληματικότητα σε σύγκριση με τους γηγενείς της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Αγγλίας και της Ολλανδίας». Παρόμοια ήταν και τα αποτελέσματα της πρώτης εθνικής έρευνας για τα «θύματα της εγκληματικότητας στην Ελλάδα», κατά την οποία «το 72% του δείγματος συμφώνησε ότι, τα μέτρα της αστυνομία απέναντι στους μετανάστες θα πρέπει να είναι περισσότερο αυστηρά»³⁵. Επιπρόσθετα, σε μια μελέτη που διεξήχθη στην Πάτρα, «η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε ότι, η αύξηση της εγκληματικότητας οφείλεται στους μετανάστες». Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι «ο στιγματισμός των μεταναστών στην Ελλάδα προκύπτει κυρίως από την ποινικοποίηση της παράνομης κατάστασής τους».³⁶³⁷ Αξίζει να αναφερθεί ότι τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης συμπέραναν πως «τα εμπειρικά ευρήματα σχετικά με τη μετανάστευση και το έγκλημα δεν επηρεάζουν τις αντιλήψεις του κοινού καθώς αυτές διαμορφώνονται από την παράνομη είσοδο τους στη χώρα κάτι που ο γηγενής πληθυσμός το θεωρεί έγκλημα»³⁸.

Σύμφωνα με τη θεωρία της αλληλεπίδρασης ή του στιγματισμού «η ομάδα στην οποία έχει αποδοθεί μία στερεοτυπική εικόνα οργανώνει στη συνέχεια την ταυτότητά της γύρω από τα χαρακτηριστικά που της αποδίδονται εκδηλώνοντας ανάλογη συμπεριφορά. Ο στιγματισμός, λοιπόν, ενός ατόμου ως «εγκληματίας» ή ως μέλους «εγκληματικής» φυλετικής ομάδας έχει ως συνέπεια, κυρίως λόγω των δυσχερειών κοινωνικής αναπροσαρμογής του και της εικόνας που θα σχηματίσει ο ίδιος για τον εαυτό του, τη συνέχιση της εγκληματικής του

³⁵ Karydis, V. (2004). *Η Αθέατη Εγκληματικότητα, Εθνική Θυματολογική Έρευνα (The Invisible Criminality. National Victimisation Survey)* εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.

³⁶ Galanis, G. (2003). *Greek society and immigration: Greek views on Albanian immigrants. Immigration policies and Inclusion strategies*, Athens: Gutenberg, 223-268.

³⁷ Karydis, V. (2004). *Η Αθέατη Εγκληματικότητα, Εθνική Θυματολογική*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.

³⁸ Sohoni, D., & Sohoni, T. W. (2014). *Perceptions of Immigrant Criminality: Crime and Social Boundaries*. *The Sociological Quarterly*, 55(1), 49-71.

δραστηριότητας. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος διαντίδρασης που οδηγεί σε μεγαλύτερη περιθωριοποίηση και εντονότερη αντικοινωνική συμπεριφορά».³⁹

Μια απλουστευτική θεωρία, η οποία συνδέει άμεσα τους μετανάστες με την διάπραξη εγκλημάτων και κατ' επέκταση την αύξηση της εγκληματικότητας είναι ότι, τα πιο “κλασικά” εγκλήματα (κατά προσώπων, ιδιοκτησίας και περιουσίας) διαπράττονται συνήθως από όχι τόσο εύπορες πληθυσμιακές ομάδες, και καθώς μετανάστες και οι πρόσφυγες χαρακτηρίζονται από φτώχεια, γίνονται εύκολος στόχος κατηγορίας για την διάπραξη αυτών των εγκλημάτων. Παρόλα αυτά, κάτι τέτοιο δεν φαίνεται από τις επίσημες στατιστικές εκθέσεις της Αστυνομίας για την καταγωγή των δραστών διαπραχθέντων εγκλημάτων. Η επίσημη αποτύπωση της σχέσης μετανάστευσης και εγκληματικότητας, παρουσιάζεται μέσα από τις στατιστικές της αστυνομίας.

2.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ & ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

2.2.1 Η Στατιστική ως Μεθοδολογικό Εργαλείο

Η στατιστική αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για την μέτρηση της εγκληματικότητας. Χρησιμοποιούνται ευρέως για την διερεύνηση του εγκληματικού φαινομένου σε μακροεπίπεδο ανάλυσης, καθώς μελετούν μεγάλα μεγέθη, αντλώντας συμπεράσματα για τις γενικές τάσεις της εγκληματικότητας, τις γεωγραφικές διακυμάνσεις και τα δημογραφικά, κοινωνικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά των φερόμενων δραστών. Η πρώτη χώρα που ξεκίνησε να εκδίδει εγκληματολογικά στατιστικά στοιχεία, από τον 19ο αιώνα, και δημοσιεύει μέχρι και σήμερα για το σύνολο της χώρας, είναι η Γαλλία. Αρχικά τα δεδομένα αφορούσαν τον αριθμό των δραστών και των αξιόποινων πράξεων και στη συνέχεια προστέθηκαν ο τόπος και ο χρόνος τέλεσης του εγκλήματος. Η αστυνομική στατιστική ξεκίνησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στη συνέχεια οι ΗΠΑ άρχισαν να δημοσιεύουν στατιστικά δεδομένα, περίπου έναν αιώνα μετά την πρωτοπόρο Γαλλία, τα οποία μέχρι το 1978 κάλυπταν το 98% του συνολικού πληθυσμού. Στην Ελλάδα η πρώτη συστηματική δημοσίευση εγκληματολογικών στατιστικών έγινε το 1957 από το Υπουργείο δικαιοσύνης, με τις στατιστικές της αστυνομίας να συμπεριλαμβάνονται σχεδόν 15 χρόνια μετά. Από τότε, δημοσιεύονται ετήσιες στατιστικές της αστυνομίας, των ποινικών δικαστηρίων και σωφρονιστικές από την σήμερα γνωστή ΕΛΣΤΑΤ. Η ελληνική εγκληματολογική στατιστική δεν ενδείκνυται ως εργαλείο αυτόνομης επιστημονικής έρευνας, παρά τις προσπάθειες που

³⁹ Καρύδης, Χ., Β., (1996), *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήσης.

έχουν γίνει για βελτίωση της. Πάντως η αστυνομικές στατιστικές θεωρούνται ως η πιο αντιπροσωπευτικές της πραγματικότητας μιας και περιλαμβάνουν όλα τα αδικήματα που έγιναν γνωστά στις αρχές, καθώς όσο είναι γνωστό μεγάλο μέρος της εγκληματικότητας αποχαρακτηρίζεται στα επόμενα στάδια απονομής δικαιοσύνης.⁴⁰

2.2.2. Διάκριση των Εγκλημάτων

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Ποινικό μας Κώδικα, έγκλημα είναι «μια πράξη άδικη και καταλογιστή στον δράστη, η οποία τιμωρείται από τον Νόμο», πραγματικό έγκλημα καλείται κάθε προσβολή των έννομων αγαθών, δηλαδή των διάφορων αξιών του πολιτισμού (δικαιώματα — βιοτικά συμφέροντα — κοινωνικές σχέσεις) οι οποίες προστατεύονται από το Δίκαιο και ειδικότερα από τον Ποινικό Νόμο.

«Η παραδοσιακή διάκριση των εγκλημάτων στην ελληνική έννομη τάξη κατένεμε διαχρονικά αυτά, ανάλογα προς την ηθική και κοινωνική τους απαξία, σε πταίσματα, πλημμελήματα και κακουργήματα. Τα πταίσματα τιμωρούνταν με κράτηση, που αφορούσε χρονικό διάστημα από μία (1) έως τριάντα (30) ημέρες, τα πλημμελήματα με φυλάκιση, που αφορά χρονικό διάστημα από δέκα (10) ημέρες έως πέντε (5) έτη και τέλος τα κακουργήματα, που τιμωρούνται με κάθειρξη, κατ' αρχήν πρόσκαιρη, που αφορά χρονικό διάστημα από πέντε (5) έτη έως δεκαπέντε (15) έτη και την ισόβια κάθειρξη.»

Συγκεκριμένα, «πταίσματα χαρακτηρίζονταν εγκλήματα ήσσονος απαξίας, όπως η διατάραξη ησυχίας, η ρύπανση, η παράβαση οικοδομικών διατάξεων, η διατάραξη της κυκλοφορίας κ.α.». «Τα πλημμελήματα αποτελούν την ευρύτερη γκάμα εγκλημάτων, σχετικών με την τιμή (π.χ. εξύβριση, συκοφαντική δυσφήμιση), τα υπομνήματα (π.χ. νοθεία εγγράφου, πλαστογραφία), την περιουσία (π.χ. απάτη, εκβίαση), την ιδιοκτησία (π.χ. κλοπή, υπεξαίρεση), τη ζωή και την υγεία (π.χ. σωματικές βλάβες, έκθεση), μεταξύ πολλών άλλων εγκλημάτων, προβλεπόμενων είτε στον Ποινικό Κώδικα είτε σε ειδικούς ποινικούς νόμους. Τέλος, τα κακουργήματα είναι τα βαρύτερα εγκλήματα που δύνανται να τελέσουν, και μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η ανθρωποκτονία και οι θανατηφόρες μορφές εγκλημάτων όπως η σωματική βλάβη ή η ληστεία, ο βιασμός, μεγάλο μέρος των σχετικών με ναρκωτικά εγκλημάτων, η εσχάτη προδοσία ή οι τρομοκρατικές ενέργειες.»⁴¹

Στο παρόν κεφάλαιο, θα παρουσιαστεί εκτενέστερα η πορεία των αλλοδαπών στην εγκληματική δράση και ο τρόπος που αυτή εξελίσσεται, με γνώμονα τρία πλημμελήματα

⁴⁰ Ζαραφονίτου Χρ.,(2004), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

⁴¹ <https://www.dikigorikagrafeia.gr>

(λαθρεμπόριο, πλαστογραφία, κλοπές- διαρρήξεις) και τρία κακουργήματα (ανθρωποκτονία, βιασμός, ληστεία), με βάση τα οποία θα εξαχθούν κάποια συμπεράσματα.

2.3 Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

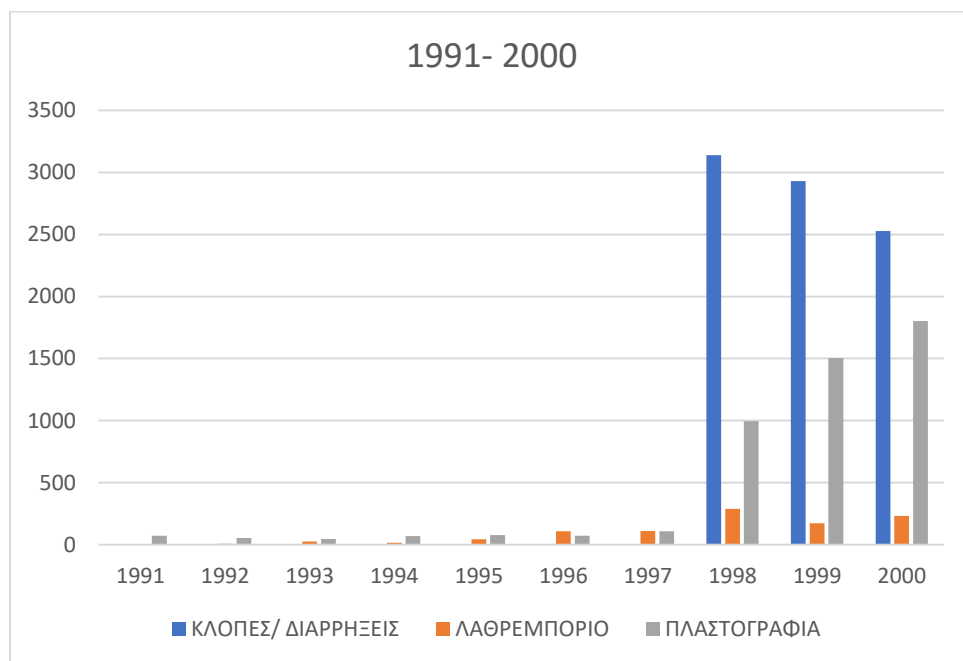
2.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990

Πλημμελήματα

Το πρώτο έτος της δεκαετίας που αρχικά θα εξετάσουμε, το 1991, παρατηρείται μεγάλη διαφορά στα ποσοστά τέλεσης πλημμελημάτων μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών. Αναφορικά με την πλαστογραφία, μόλις το 14% των παραβατών είναι αλλοδαποί, ενώ ακόμα χαμηλότερα είναι τα ποσοστά στο λαθρεμπόριο με το 4% των δραστών να είναι αλλοδαποί, ενώ για τις κλοπές/ διαρρήξεις τα ποσοστά των αλλοδαπών είναι διαθέσιμα μετά το 1998. Την επόμενη χρονιά, το 1992, μικρή πτώση παρατηρείται και στις 2 κατηγορίες πλημμελημάτων με 1 στους 10 αλλοδαπούς να έχουν διαπράξει πλαστογραφία και μόλις το 3% να έχει εκδιωχθεί για λαθρεμπόριο. Το 1993, παρόμοια παραμένουν τα ποσοστά σε πλαστογραφία (11%), ενώ αύξηση παρατηρείται στο λαθρεμπόριο με ποσοστό 13% σε αλλοδαπούς δράστες. Το 1994, μικρή αύξηση παρατηρείται στις πλαστογραφίες από αλλοδαπούς δράστες με ποσοστό 15%, ενώ στο μισό μειώνεται η δράση των αλλοδαπών στο λαθρεμπόριο σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με ποσοστό 6%. Το 1995, τα ποσοστά του λαθρεμπορίου τριπλασιάζονται με 1 στους 5 δράστες να είναι αλλοδαποί, όπως και στις πλαστογραφίες 1 στους 4 δράστες είναι αλλοδαποί (ποσοστό 23%). Το 1996, τα ποσοστά στις πλαστογραφίες μένουν ίδια (23%), ενώ μεγάλη αύξηση παρατηρείται στο λαθρεμπόριο με ποσοστό 48%, του μισούς δηλαδή από τους δράστες να είναι αλλοδαποί. Το 1997, αύξηση των 10 ποσοστιαίων μονάδων παρατηρείται στις πλαστογραφίες, με 1 στους 3 δράστες να είναι αλλοδαποί, ενώ μικρή πτώση καταγράφεται στο λαθρεμπόριο με ποσοστό 45%. Το 1998 προστίθενται και οι κλοπές/ διαρρήξεις των αλλοδαπών στα στατιστικά της αστυνομίας, με σχεδόν τις μισές εξ' αυτών να διαπράττονται από αλλοδαπούς δράστες, με ποσοστό 45%, σημειώνοντας έτσι το μεγαλύτερο ποσοστό της δεκαετίας 1998-2008. Οι πλαστογραφίες από αλλοδαπούς, του ίδιου έτους εκτοξεύονται με τα ποσοστά να φτάνουν στο 82%, ενώ αύξηση παρουσιάζεται και στο λαθρεμπόριο με το 61% των δραστών να είναι αλλοδαποί. Το 1999, οι κλοπές/ διαρρήξεις και το λαθρεμπόριο μειώνονται ελάχιστα με ποσοστό 42% και 51%, ενώ μικρή αύξηση παρατηρείται στις πλαστογραφίες με ποσοστά 86%. Το τελευταίο έτος της δεκαετίας, το 2000, αισθητή μείωση παρουσιάζουν οι κλοπές/ διαρρήξεις με ποσοστό 35%, τα ποσοστά των

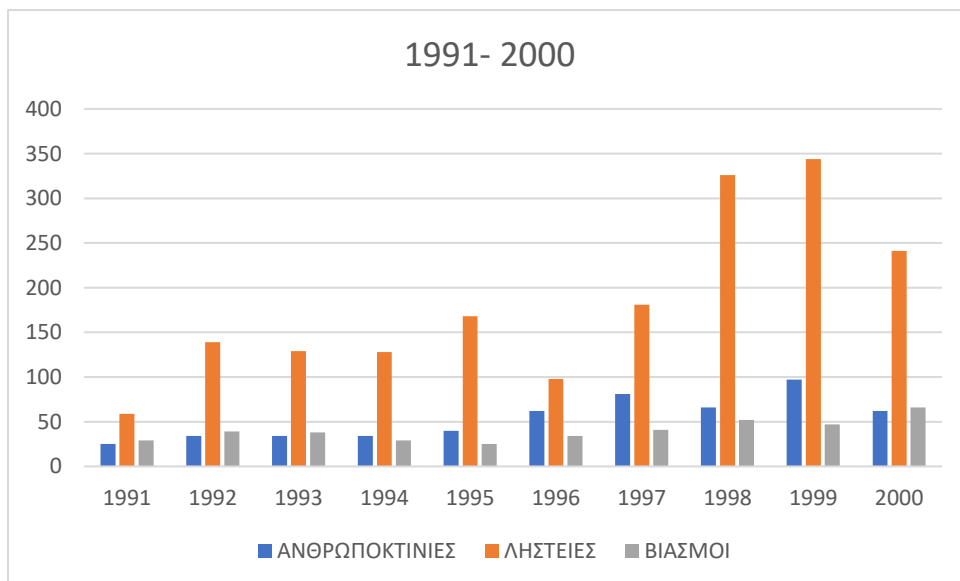
πλαστογραφιών από αλλοδαπούς παραμένουν τα ίδια (87%), και μικρή αύξηση σημειώνεται στο λαθρεμπόριο με 56%.

Κακουργήματα

Την αρχή της δεκαετίας του 1990 και συγκεκριμένα το 1991, όπου με βάση και τα παραπάνω οι αλλοδαποί καταλάμβαναν το % του πληθυσμού, από τις συνολικά 229 ανθρωποκτονία που τελέστηκαν, οι 25 (ποσοστό 11%) διαπράχθηκαν από αλλοδαπούς. Σε παρόμοια ποσοστά κινούνται οι ληστείες και οι βιασμοί, με ποσοστά 10% και 12% αντίστοιχα να έχουν τελεστεί από αλλοδαπούς. Το επόμενο έτος, 1992, τα ποσοστά είναι λίγο αυξημένα για ανθρωποκτονίες και ληστείες με ποσοστό 13% και για τις δύο κατηγορίες να διαπράττονται από αλλοδαπούς. Στους βιασμούς το ποσοστό τέλεσης από αλλοδαπούς είναι ελάχιστο, με 2%, σε καθαρούς αριθμούς όμως οι αλλοδαποί δράστες αυξήθηκαν κατά 10, με συνολικό αριθμό βιασμών που έχουν καταγγεληθεί να φτάνει τους 2055, αριθμό - ρεκόρ τριαντακονταετίας (1990-2020) αφού ο μέσος όρος βιασμών ανά έτος είναι 271, δηλαδή υπάρχει αύξηση +98% από τον μέσο όρο. Το 1993, παρατηρείται μείωση του 1% σε ανθρωποκτονίες και ληστείες με συνολικό ποσοστό τέλεσης από αλλοδαπούς 12%, και μεγάλη αύξηση στο ποσοστό των βιασμών με 16%, που όμως σε καθαρούς αριθμούς οι αλλοδαποί δράστες είναι 38, ένας λιγότερος από την προηγούμενη χρονιά. Το 1994, το ποσοστό των ανθρωποκτονιών παραμένει το ίδιο (12%), οι ληστείες με δράστες αλλοδαπούς αυξάνονται και φτάνουν το 18%, ενώ οι βιασμοί μειώνονται κατά 1% από την προηγούμενη χρονιά με ποσοστό τέλεσης από αλλοδαπούς το 15%. Το 1995 το ποσοστό σε ανθρωποκτονίες και ληστείες που διαπράχθηκαν από αλλοδαπούς αυξάνεται, με 15% και 22% αντίστοιχα, ενώ οι βιασμοί ελάχιστα μειώνονται

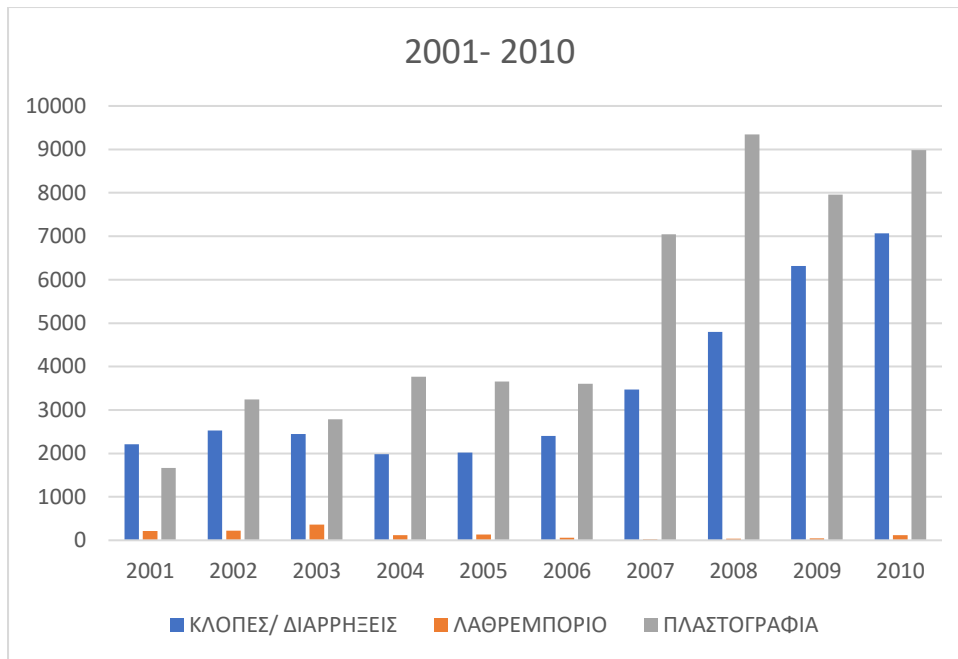
(ποσοστό 13%). Το δεύτερο μισό του 1990 σημειώνεται σταδιακή αύξηση στην τέλεση ανθρωποκτονιών, ληστειών και βιασμών από αλλοδαπούς δράστες, το οποίο μπορεί να εξηγηθεί και από την αύξηση μεταναστευτικών εισροών στη χώρα από τούδε και στο εξής, για λόγους που προαναφέρθηκαν. Δυστυχώς, στις αστυνομικές στατιστικές δεν υπάρχουν περαιτέρω δεδομένα για τα χαρακτηριστικά προέλευσης των αλλοδαπών δραστών. Συγκεκριμένα το 1996, 1 στους 5 δράστες ανθρωποκτονιών είναι αλλοδαπός (ποσοστό 20%), οι ληστείες με δράστες αλλοδαπούς μειώνονται, με ποσοστό 18%, ενώ οι βιασμοί αυξάνονται κατά περίπου 10% από το προηγούμενο έτος, με ποσοστό τέλεσης από αλλοδαπούς το 22% των περιπτώσεων. Το 1997, σταθερή αύξηση σημειώνουν οι ανθρωποκτονίες με 81 από τις 303 (ποσοστό 18%) να διαπράττεται από αλλοδαπούς, αύξηση παρουσιάζεται και στις ληστείες με 1 στους 3 δράστες (ποσοστό 33%) να είναι αλλοδαπός, ενώ οι βιασμοί παραμένουν σταθεροί στο 22%. Το 1998, οι ανθρωποκτονίες καταγράφουν μια μικρή πτώση, με 1 στους 4 δράστες να είναι αλλοδαπός (ποσοστό 25%), οι ληστείες και οι βιασμοί από αλλοδαπούς αυξάνονται με ποσοστό 39% και 30%, αντίστοιχα. Το 1999, οι ληστείες και οι βιασμοί από αλλοδαπούς μειώνονται ελάχιστα με ποσοστό 36% και 26% αντίστοιχα, ενώ οι ανθρωποκτονίες αυξάνονται με σχεδόν 10%, φθάνοντας το 36% να έχει διαπραχθεί από αλλοδαπούς. Το 2000, αισθητή μείωση παρουσιάζουν οι ανθρωποκτονίες με ποσοστό 22% και ληστείες από αλλοδαπούς, με ποσοστό 28%, ενώ οι βιασμοί από αλλοδαπούς δράστες αυξάνονται ελάχιστα, κατά 1% από την προηγούμενη χρονιά.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 2000

Πλημμελήματα

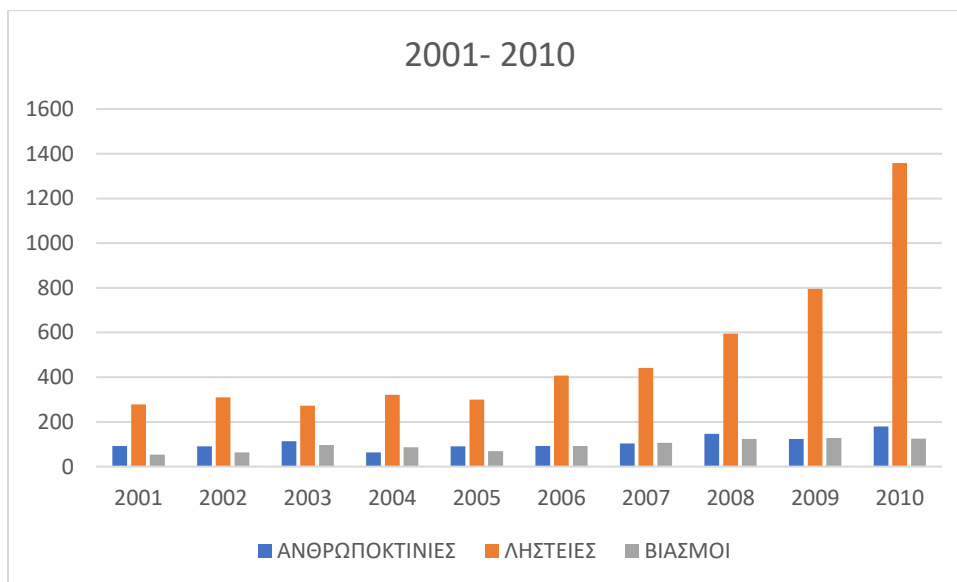
Η νέα δεκαετία και συγκεκριμένα το 2001, αρχίζει με πτώση στα ποσοστά και των τριών πλημμελημάτων που αναλύονται. Αναλυτικότερα οι κλοπές/ διαρρήξεις σημειώνουν μικρή πτώση, με ποσοστό 31%, το ίδιο και το λαθρεμπόριο με 1 στους 2 δράστες να είναι αλλοδαποί και ποσοστό 52% και οι πλαστογραφίες με το μικρότερο ποσοστό της δεκαετίας, 81%. Το 2002, ελάχιστη άνοδος σημειώνεται για κλοπές/ διαρρήξεις (33%) με δράστες αλλοδαπούς και πλαστογραφία με 86%, ενώ μείωση παρατηρείται στο λαθρεμπόριο, το οποίο σημειώνει πτώση 3%, φτάνοντας ελάχιστα κάτω του 50%. Το 2003 μικρή μείωση σημειώνουν οι κλοπές/ διαρρήξεις με ποσοστό 31% και οι πλαστογραφίες με διαφορά μίας ποσοστιαίας μονάδας από την προηγούμενη χρονιά, (ποσοστό 85%), ενώ μεγάλη αύξηση παρατηρείται στο λαθρεμπόριο, σημειώνοντας το μεγαλύτερο ποσοστό της εικοσαετίας 1990-2010 με ποσοστό 63%. Το 2004, πτώση παρατηρείται στις δύο από τις τρεις κατηγορίες εγκλημάτων με δράστες αλλοδαπούς, σε κλοπές/ διαρρήξεις και λαθρεμπόριο, με ποσοστά 28% και 56% αντίστοιχα, ενώ αύξηση καταγράφεται στις πλαστογραφίες με 9 στους 10 δράστες να είναι αλλοδαποί. Το πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000 κλείνει με τις κλοπές/ διαρρήξεις να παραμένουν αμετάβλητες με ποσοστό 28%, το λαθρεμπόριο να σημειώνει μικρή μείωση με τα ποσοστά όμως, να παραμένουν μεγάλα για τους αλλοδαπούς δράστες (51%) και τις πλαστογραφίες επίσης με ποσοστό 87%. Το 2006, παρατηρείται αύξηση, σε μικρότερα ποσοστά, στις κλοπές/ διαρρήξεις με 30% και στις πλαστογραφίες με 90% των εγκλημάτων να έχουν διαπραχθεί από αλλοδαπούς, ενώ μεγάλη πτώση καταγράφεται για το λαθρεμπόριο με ποσοστό αλλοδαπών δραστών το 36%. Το 2007, αισθητή αύξηση παρατηρείται σε κλοπές/ διαρρήξεις, με λίγο πάνω από το 1/3 των περιπτώσεων (ποσοστό 38%) να τελέστηκαν από αλλοδαπούς, μικρότερη αύξηση καταγράφεται στις πλαστογραφίες από αλλοδαπούς με 95%, ενώ πτώση παρατηρείται και στο λαθρεμπόριο με 1 στους 4 δράστες να είναι αλλοδαποί. Το 2008 συνεχίζεται η ανοδική πορεία των αλλοδαπών δραστών στις κλοπές/ διαρρήξεις με 45%, όπως και στις πλαστογραφίες, με ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά που έχουν καταγραφεί τα τελευταία 30 χρόνια, φτάνοντας το 97%, ενώ ελάχιστη μεταβολή παρουσιάζει το λαθρεμπόριο (ποσοστό 25%). Το 2009, κλοπές/ διαρρήξεις φτάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της δεκαετίας με τις μισές (51%) να τελούνται από αλλοδαπούς δράστες, αύξηση παρουσιάζει και το λαθρεμπόριο με 1 στους 3 δράστες να είναι αλλοδαποί ενώ σταθερά μεγάλα παραμένουν τα ποσοστά στις πλαστογραφίες από αλλοδαπούς με 96%. Το 2010 τα ποσοστά των αλλοδαπών δραστών σε κλοπές/ διαρρήξεις παραμένουν τα ίδια (51%), το ίδιο συμβαίνει και με τις πλαστογραφίες (97%), ενώ αύξηση σημειώνεται στο λαθρεμπόριο με σχεδόν τους μισούς των δραστών να είναι αλλοδαποί (ποσοστό 47%).

Κακουργήματα

Η πρώτη δεκαετία του 2000 ξεκινάει με αυξητικές τάσεις για τις ανθρωποκτονίες ληστείες και βιασμούς από αλλοδαπούς. Αναλυτικότερα, το 2001 παρατηρείται μεγάλη αύξηση της τάξης του 10% στις ανθρωποκτονίες από αλλοδαπούς με ποσοστό 33%. Αύξηση παρατηρείται και στις ληστείες κατά 5% από το προηγούμενο έτος, με 1 στους 3 δράστες να είναι αλλοδαποί και στους βιασμούς με ποσοστό 30%. Το 2002 αμετάβλητα παραμένουν τα ποσοστά σε ανθρωποκτονίες και ληστείες (33%) σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και ελάχιστη άνοδο για τους βιασμούς (31%), και κλοπές/ διαρρήξεις (33%) με δράστες αλλοδαπούς. Το 2003 μικρή μείωση σημειώνουν ληστείες με ποσοστό 28% και κλοπές/ διαρρήξεις με ποσοστό 31%, ενώ μικρή αύξηση παρατηρείται στις ανθρωποκτονίες με +4% και συνολικά ποσοστά 37% και μεγαλύτερη είναι η αύξηση στους βιασμούς με περίπου +15% με σχεδόν τους μισούς από τους δράστες να είναι αλλοδαποί (ποσοστό 44%). Το 2004, πτώση παρατηρείται στις δύο από τις τρεις κατηγορίες εγκλημάτων με δράστες αλλοδαπούς, ανθρωποκτονίες, βιασμούς με ποσοστά 25 % και 39% αντίστοιχα, ενώ μεγάλη αύξηση παρατηρείται στις ληστείες της τάξης των 10 ποσοστιαίων μονάδων, με δράστες αλλοδαπούς να είναι στο 37% των περιπτώσεων. Το πρώτο μισό της δεκαετίας του 2000 κλείνει με αύξησης των ανθρωποκτονιών με συνολικό ποσοστό 32% και μείωση στις ληστείες με 1 στους 3 δράστες (34%) να είναι αλλοδαποί, οι βιασμοί κινήθηκαν σε με παρόμοια ποσοστά (34%). Το 2006 το ποσοστό των ανθρωποκτονιών αυξάνεται κατά 50 ποσοστιαίες μονάδες, με τους αλλοδαπούς δράστες να αγγίζουν το 82%, παρόλο που αριθμητικά έχουν αυξηθεί κατά 1 δράστη σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά,

παρουσιάζεται όμως τεράστια μείωση στους Έλληνες δράστες (20/112). Και στα υπόλοιπα εγκλήματα παρατηρείται αύξηση, σε μικρότερα ποσοστά, με τις ληστείες από αλλοδαπούς να φτάνουν το 41% των περιπτώσεων, και οι βιασμοί το 39%. Την επόμενη χρονιά, το 2007, οι αλλοδαποί δράστες των ανθρωποκτονιών επιστρέφουν στα ποσοστά των προηγούμενων ετών, με 35%, οι ληστείες παραμένουν οι ίδιες (ποσοστό 41%), και αισθητή αύξηση παρατηρείται σε βιασμούς με σχεδόν τους μισούς των δραστών να είναι αλλοδαποί (ποσοστό 48%). Το 2008, άνοδος παρατηρείται στα ποσοστά των ληστειών από αλλοδαπούς δράστες να φτάνουν το 51% και των ανθρωποκτονιών το 42%, ενώ μικρή μείωση σημειώνεται στους βιασμούς (ποσοστό 43%). Το 2009 οι βιασμοί φτάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της δεκαετίας με τους μισούς (51%) να τελούνται από αλλοδαπούς δράστες, οι ληστείες παραμένουν σταθερές με 1 στους 2 δράστες να είναι αλλοδαποί (50%), ενώ οι μείωση παρατηρείται στις ανθρωποκτονίες με αλλοδαπό δράστη στο 1/3 των περιπτώσεων (ποσοστό 33%). Το 2010, η δεκαετία κλείνει με αύξηση των δέκα ποσοστιαίων μονάδων σε ανθρωποκτονίες και σε ληστείες με το 42% και 60% αντίστοιχα να έχουν διαπραχθεί από αλλοδαπούς δράστες, ενώ τα ποσοστά των βιασμών από αλλοδαπούς δράστες μειώθηκαν ελάχιστα κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες με 47%.

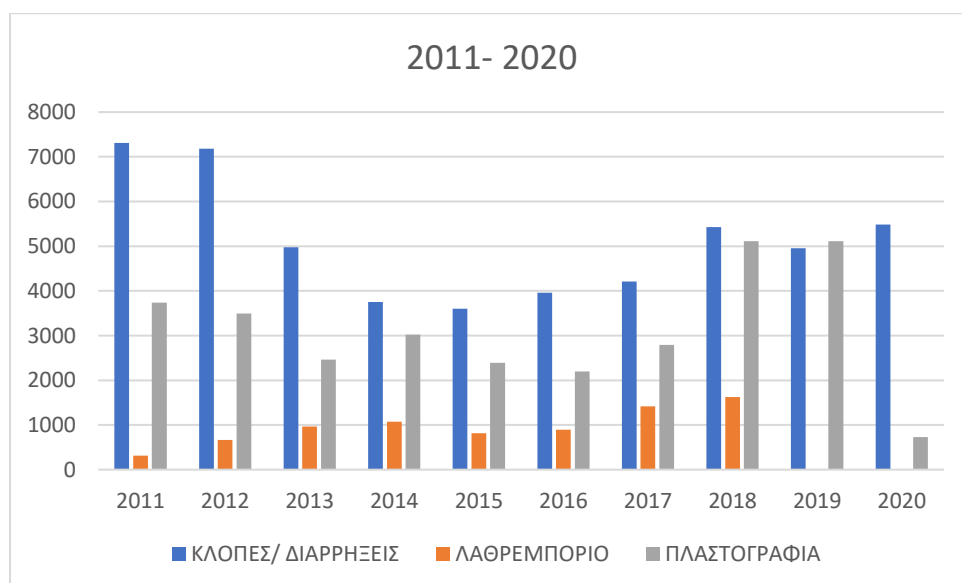

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 2010

Πλημμελήματα

Η νέα δεκαετία ξεκινάει με μείωση στα ποσοστά διάπραξης από αλλοδαπούς σε κλοπές/ διαρρήξεις και πλαστογραφίες. Συγκεκριμένα μείωση 7% παρουσιάζουν οι κλοπές/ διαρρήξεις (ποσοστό 44%), ενώ πτώση 6% καταγράφεται για τις πλαστογραφίες, παραμένοντας όμως σε πολύ υψηλά ποσοστά οι εγκληματικότητα των αλλοδαπών (ποσοστό 91%). Αντίθετα το λαθρεμπόριο παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 17%, σε σχέση με το

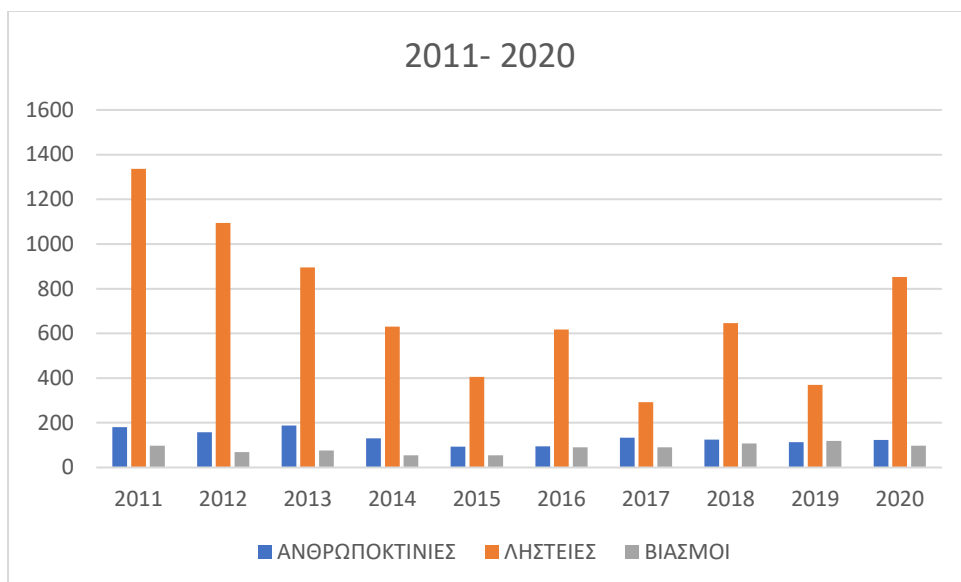
προηγούμενο έτος, με το 65% των περιπτώσεων να έχει παραχθεί από αλλοδαπούς. Το 2012, συνεχίζεται η πτωτική τάση για τις κλοπές/ διαρρήξεις με ποσοστά που φτάνουν το 43%, ενώ λαθρεμπόριο και πλαστογραφίες κρατάνε αμετάβλητα τα ποσοστά τους. Το 2013, μείωση εμφανίζουν οι κλοπές/ διαρρήξεις (ποσοστό 33%) με -10% από την προηγούμενη χρονιά και οι πλαστογραφίες από αλλοδαπούς με 85%, ενώ στατικά είναι τα ποσοστά στο λαθρεμπόριο. Το 2014, με περαιτέρω μείωση του ποσοστού των αλλοδαπών δραστών συνεχίζουν οι κλοπές/ διαρρήξεις με ποσοστό 29% και μείωση τεσσάρων ποσοστιαίων μονάδων, μικρή πτώση καταγράφει και το λαθρεμπόριο, πέφτοντας για πρώτη φορά μετά από 5 χρόνια κάτω του 60% με ποσοστά 59%, ενώ σταθερά είναι τα ποσοστά των πλαστογραφιών. Το 2015, καμία από τις τρεις κατηγορίες πλημμελημάτων δεν σημειώνουν ιδιαίτερη μεταβολή με το προηγούμενο έτος, με τις κλοπές/ διαρρήξεις να σημειώνουν ποσοστό 27%, τις πλαστογραφίες ποσοστό 85% και το λαθρεμπόριο 55%. Το 2016 οι κλοπές/ διαρρήξεις αυξάνονται ελάχιστα (ποσοστό 28%), ενώ πτώση 2% και 3% παρουσιάζουν αντίστοιχα πλαστογραφίες και λαθρεμπόριο. Το 2017, στα ίδια ποσοστά παραμένουν κλοπές/ διαρρήξεις (29%), με 1 στους 3 δράστες να είναι αλλοδαποί, μικρή αύξηση καταγράφεται για τις πλαστογραφίες και το λαθρεμπόριο με ποσοστό 88% και 61%. Το 2018, αύξηση σημειώνεται στις κλοπές/ διαρρήξεις (34%), το λαθρεμπόριο (71%) και στις πλαστογραφίες (95%). Το 2019, πτωτική είναι η τάση για κλοπές/διαρρήξεις, οι οποίες μειώνονται κατά 1/3 με ποσοστό 23%, αμετάβλητα είναι τα ποσοστά για τις πλαστογραφίες. Η δεκαετία κλείνει με μικρή πτώση σε κλοπές/ διαρρήξεις (ποσοστό 29%)

Κακουργήματα

Η νέα δεκαετία ξεκινάει με μείωση στα ποσοστά διάπραξης από αλλοδαπούς και των τριών κατηγοριών. Συγκεκριμένα, μείωση της τάξης του 1%, παρουσιάζουν οι ανθρωποκτονίες

(ποσοστό 41%) και οι βιασμοί (ποσοστό 46%) τελεσθέντες από αλλοδαπούς δράστες, ενώ μείωση κατά 6% παρουσιάζουν οι ληστείες (ποσοστό 54%). Το 2012, συνεχίζεται η πτωτική τάση για όλες τις πράξεις, με τις ανθρωποκτονίες από αλλοδαπούς να φτάνουν στο 38%, τις ληστείες το 41% και τους βιασμούς το 37%. Το 2013, μικρή αύξηση παρατηρείται στους βιασμούς από αλλοδαπούς με 39% και στις ανθρωποκτονίες με 42%, ενώ μείωση εμφανίζουν οι ληστείες (ποσοστό 41%). Το 2014, με περαιτέρω μείωση του ποσοστού των αλλοδαπών δραστών συνεχίζουν οι ληστείες με 37% και μεγαλύτερη μείωση σημειώνεται στις ανθρωποκτονίες (ποσοστό 35%) και στους βιασμούς με (ποσοστό 33%) το 1/3 των δραστών να είναι αλλοδαποί. Το 2015, οι ανθρωποκτονίες σημειώνουν τα χαμηλότερα ποσοστά της δεκαετίας 2010-2020 με 1/4 δράστες να είναι αλλοδαποί. Μεγάλη μείωση παρατηρείται και στις ληστείες, με 65% λιγότερες διαπραχθείσες από αλλοδαπούς δράστες σε σχέση με το τέλος της προηγούμενης δεκαετίας, με 1/5 δράστες να είναι αλλοδαποί. Οι βιασμοί αυξήθηκαν (ποσοστό 38%). Το 2016, κατά 10% αυξάνονται οι ανθρωποκτονίες (26%), οι ληστείες (31%) και οι βιασμούς (47%), με τους μισούς καταγεγραμμένους βιασμούς να διαπράττονται από αλλοδαπούς. Το 2017 η αυξητική τάση συνεχίζεται για τις ανθρωποκτονίες από αλλοδαπούς, στα ίδια ποσοστά παραμένουν βιασμοί (46%) με μισούς από τους δράστες να είναι αλλοδαποί, ενώ μεγάλη μείωση του ποσοστού των αλλοδαπών δραστών παρατηρείται στις ληστείες με 20% και το μικρότερο ποσοστό της δεκαετίας. Το 2018, ραγδαία είναι η αύξηση των ληστειών, με το ποσοστό των αλλοδαπών δραστών να διπλασιάζεται (40%), οι ανθρωποκτονίες φτάνουν το 43%, με το μεγαλύτερο ποσό της δεκαετίας και τρίτων μεγαλύτερο της τριαντακονταετίας, επίσης αύξηση σημειώνεται στους βιασμούς με ποσοστό για τα έτη 2018 και 2019 να φτάνει το 52%, πικ της τριακονταετίας. Αντίθετα με τους βιασμούς, το 2019, πτωτική είναι η τάση για τα υπόλοιπα εγκλήματα, με τις ανθρωποκτονίες να σημειώνουν τη μικρότερη πτώση φτάνοντας το 40%, και οι ληστείες υποδιπλασιάζονται με ποσοστό 23%.

2.3.2 ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

Οι αλλοδαποί, σε σχέση με την αναλογία τους στον πληθυσμό της χώρας, φαίνεται να υπερεκπροσωπούνται σε ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων. Σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, η συμμετοχή των αλλοδαπών δραστών ξεπερνά κατά πολύ αυτή των Ελλήνων. Αξίζει να αναφερθεί το αδίκημα της πλαστογραφίας, όπου η αύξηση στην διάπραξη τέτοιου είδους εγκλημάτων από αλλοδαπούς είναι ραγδαία. Μέχρι και το 2008, η διάπραξη πλαστογραφία από αλλοδαπούς ήταν σε αυξητικό βαθμό, με κορύφωση εκείνη τη χρονιά, φτάνοντας το 97% το διαπραγμάνων εγκλημάτων να είναι από αλλοδαπούς. Τα πολύ υψηλά ποσοστά αλλοδαπών δραστών συνεχίστηκαν και τα επόμενα έτη, όχι όμως σε αυξητικό βαθμό, παρουσιάζοντας μια δεύτερη κορύφωση τη διετία 2018-2019, αγγίζοντας το 95% το αδικημάτων. Αντίθετα, οι Έλληνες δράστες εμφανίζουν πολύ χαμηλά ποσοστά από το τέλος της δεκαετίας του 1990 μέχρι και σήμερα.

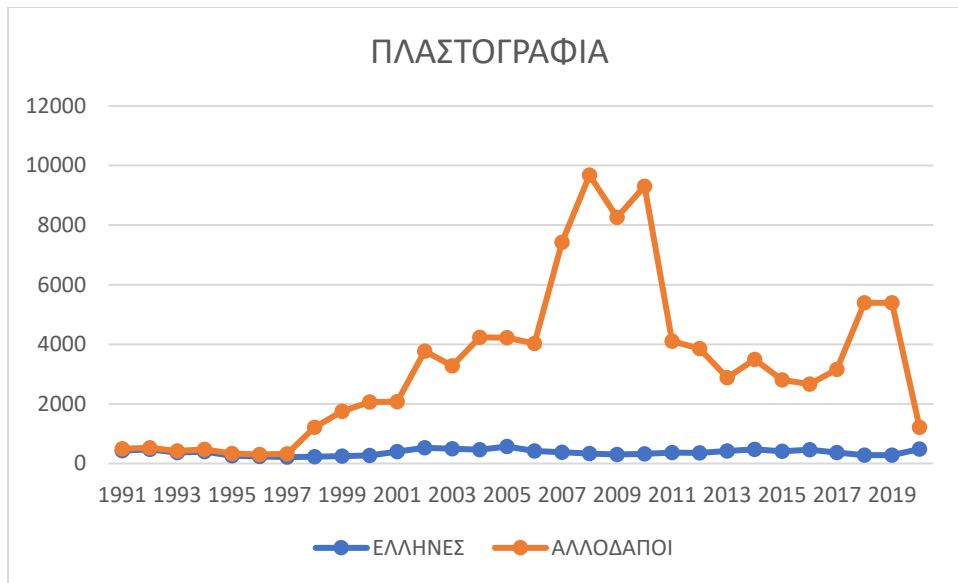
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

Συγκεκριμένα, η αύξηση των αλλοδαπών δραστών στις πλαστογραφίες μπορεί να δικαιολογηθεί από την σταδιακή εισροή μεταναστών ήδη από το 1990 από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Τα επόμενα χρόνια, και μέχρι το 1997, όπου έχουν έρθει πρόσφυγες και μετανάστες τόσο από χώρες του ανατολικού μπλοκ όσο και από τα βαλκάνια, η δράση των αλλοδαπών στο συγκεκριμένο πλημμέλημα έχει διπλασιαστεί, με τους απόλυτους αριθμούς να φτάνουν τριπλάσιο αριθμό για τους αλλοδαπούς, φανερώνοντας την ανάγκη των μεταναστών να μείνουν στην Ελλάδα, έστω και παράνομα. Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος είναι

αντικατοπτριστική, τόσο για την Ελλάδα όσο και την Ευρώπη, οι οποίες δεν είχαν υιοθετήσει ακόμα ξεκάθαρο πλαίσιο εφαρμογής και άσκησης μεταναστευτική πολιτικής ευνοώντας έτσι την εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς. Σημαντικό ρόλο έπαιξε επίσης, η κατάσταση που επικρατούσε στις χώρες καταγωγής των αλλοδαπών.

Από το 1998 και μέχρι σήμερα, η αύξηση της πλαστογραφίας στους αλλοδαπούς είναι ραγδαία, χωρίς να έχει πέσει κάτω από το 80% του συνόλου των πλαστογραφιών μέχρι και το 2019. Διπλασιασμός του αριθμού των αλλοδαπών δραστών παρατηρείται τις διετίες 1998-1999, κατά τις οποίες σε απόλυτους αριθμούς οι δράστες φτάνουν από 994 σε 1504 , 2001-2002 όπου από 1668 γίνονται 3340 και 2006- 2007, από 3607 σε 7043. Την περίοδο 2008- 2010, η πλαστογραφία φτάνει στα υψηλότερα ποσοστά της τριαντακονταετίας (1991-2020), φτάνοντας το 97% των δραστών να είναι αλλοδαποί και απόλυτους αριθμούς 9344 δράστες το 2008, 7962 το 2009 και 8983 το 2010. Αυτό το γεγονός μπορεί να σχετίζεται με την ένταξη της Αλβανίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ το 2007, και την πιο εύκολη μετακίνηση πολιτών από και προς αυτές τις χώρες. Ένας άλλος παράγοντας, ο οποίο μπορεί να έχει σχέση είναι ότι κατά την αναφερθείσα τριετία, συνελήφθησαν περίπου μισό εκατομμύριο αλλοδαποί για παράνομη είσοδο στη χώρα. Το 2011 καταγράφεται απότομη πτώση στους απόλυτους αριθμούς με τους αλλοδαπούς δράστες να φτάνουν τους 3737 και αντίστοιχο ποσοστό 91%, πτώση η οποία παρατηρείται μέχρι το 2017 και αποτυπώνεται και στα ποσοστά των αλλοδαπών έναντι των Ελλήνων. Αυτή η μείωση μπορεί να δικαιολογηθεί με την βαθιά οικονομική κρίση που είχε αρχίσει να πλήττει την Ελλάδα και την σταδιακή φυγή του μεταναστευτικού πληθυσμού από τη χώρα προς άλλες γειτονικές. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζει το γεγονός ότι τις χρονιές κατά τις οποίες η Ελλάδα δεχθηκε απροσδόκητα μεγάλο αριθμό μεταναστών, και κυρίως το 2015 με 861.630 ανθρώπους, αριθμός 20 φορές μεγαλύτερος από το προηγούμενο έτος, τα ποσοστά αλλοδαπών δραστών στις πλαστογραφίες ήταν πεσμένα. Η δεύτερη αύξηση παρατηρείται την περίοδο 2018-2019, η οποία καταγράφεται και σε απόλυτους αριθμούς και στα ποσοστά, με 5109 αλλοδαπούς δράστες και 95% των δραστών και τις 2 χρονιές, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την επιθυμία της ΕΕ να δημιουργήσει ασφαλείς και νόμιμες οδούς εισόδου. Όμως, αυτή η αύξηση δικαιολογείται από την αυξανόμενη είσοδο μεταναστών, το 2018, με 50.508 και το 2019, με 74.613 ανθρώπους να περνάν χερσαία και θαλάσσια σύνορα.

Αναφορικά με τους Έλληνες δράστες πλαστογραφίας, όλα αυτά τα χρόνια, από το 1991 ως και το 2020, ο απόλυτος αριθμός παραμένει σταθερός χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις.

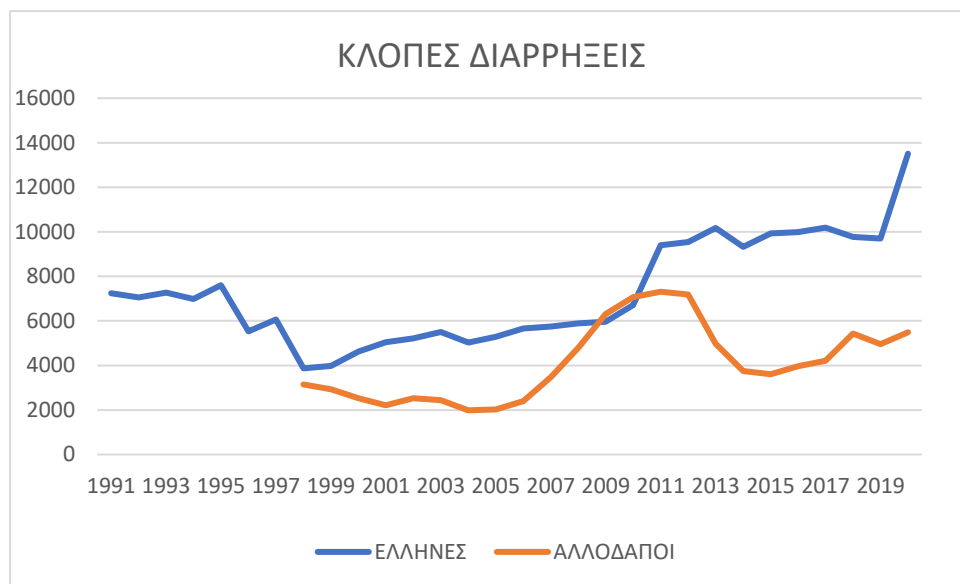

ΚΛΟΠΕΣ/ ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ

Αναφορικά με τη δράση των αλλοδαπών σε κλοπές και διαρρήξεις, στατιστικά στοιχεία υπάρχουν από το 1998 και μετά. Σε γενικές γραμμές υψηλά παρουσιάζονται τα ποσοστά των αλλοδαπών δραστών, αν και στο σύνολο της εγκληματικής τους δραστηριότητας, τα ποσοστά των αλλοδαπών είναι χαμηλότερο σε σχέση με αυτά των ημεδαπών. Παρόλα αυτά σε απόλυτες τιμές παρατηρείται υπερσυγκέντρωση ποσοστών αναφορικά με το σύνολο της εγκληματικής δραστηριότητας των αλλοδαπών. Αν και το 1998 το ποσοστό των αλλοδαπών δραστών σε κλοπές και διαρρήξεις είναι σχεδόν το μισό, από το 1999 και μέχρι το 2006, ακολουθεί αντιστρόφως ανάλογη πορεία από αυτή των Ελλήνων καταγράφοντας σταθερή και ανά διαστήματα πτωτική πορεία, με ποσοστά και απόλυτους αριθμούς αρκετά χαμηλότερα σε σχέση με αυτά των Ελλήνων, αγγίζοντας περίπου το 1/3 του συνόλου των εγκλημάτων. Από το 2007 και μέχρι το 2012, παρατηρείται αύξηση των αλλοδαπών δραστών, με την περίοδο 2009- 2010 να ξεπερνά κατά μία ποσοστιαία μονάδα το ποσοστών των Ελλήνων. Αυτή η αύξηση παρατηρείται και ποσοτικά σε μικρό βαθμό αλλά, κυρίως σε απόλυτους αριθμούς, και μπορεί να οφείλεται στην οικονομική κρίση, η οποία αρχίζει αυτή την περίοδο και πλήττει περισσότερο στην αρχή της τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Την πενταετία 2013- 2017, σημειώνεται μείωση στην τέλεση κλοπών/ διαρρήξεων από αλλοδαπούς σε απόλυτο αριθμό, όχι όμως τόσο χαμηλούς αριθμούς όπως, τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Η μείωση αυτή σε ποσοστά φαίνεται μεγαλύτερη λόγω της μεγάλης

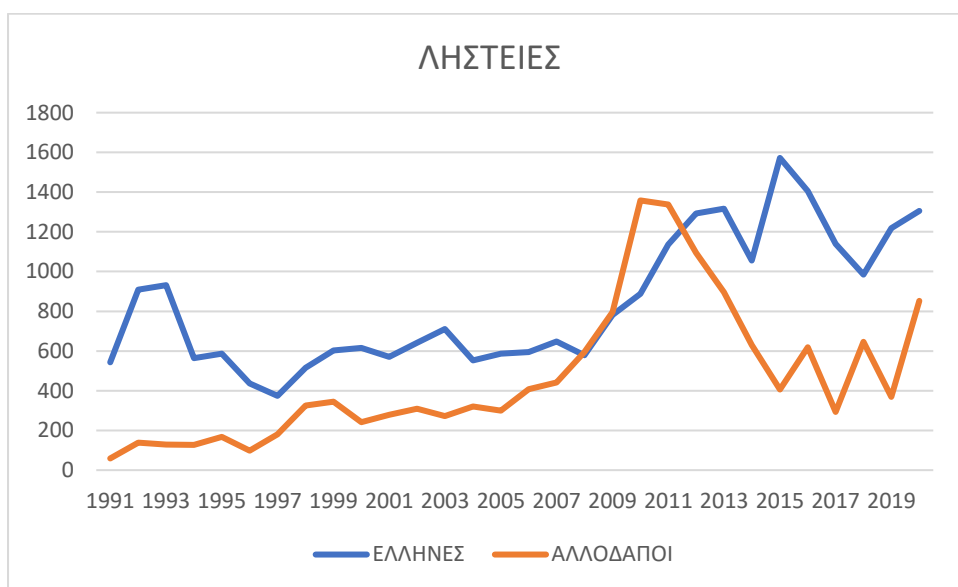
αύξησης του απόλυτου αριθμού των Ελλήνων δραστών, με παρόμοια ποσοστά να καταγράφονται και το 2019. Το 2018 και 2020 παρατηρούνται δύο κορυφές και μικρή αύξηση στην δράση αλλοδαπών, η οποία σε απόλυτους αριθμούς είναι τρεις φορές μικρότερη από εκείνη των Ελλήνων. Για τους Έλληνες δράστες θα λέγαμε πως η συμμετοχή του σε κλοπές/ διαρρήξεις αν και σημειώνει αυξομειώσεις είναι σταθερά υψηλή.

ΛΗΣΤΕΙΕΣ

Αναφορικά με τις ληστείες οι Έλληνες δράστες έχουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά από εκείνα των αλλοδαπών, χωρίς αυτό να σημαίνει όμως, πως η συμμετοχή των αλλοδαπών δεν είναι μεγάλη. Τα μεγαλύτερα ποσοστά των αλλοδαπών σημειώνουν την διετία 2010 - 2011 με 60% και 54% αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα αδικήματα της ληστείας και των κλοπών/ διαρρήξεων από αλλοδαπούς δράστες καταγράφουν περίπου τα ίδια ποσοστά, αν και σε απόλυτους αριθμούς οι ληστείες είναι πολύ λιγότερες. Από την αρχή της δεκαετίας του 1990 και μέχρι το 2010, παρατηρείται σταδιακή αύξηση στην τέλεση ληστειών από αλλοδαπούς. Η πρώτη μεγάλη αύξηση καταγράφεται στους απόλυτους αριθμούς το 1998, όπου υπάρχει διπλασιασμός τόσο των γηγενών όσο και των αλλοδαπών δραστών, χωρίς να αποτυπώνεται ξεκάθαρα στα ποσοστά λόγω της μεγαλύτερης αύξησης στον αριθμό των Ελλήνων δραστών. Αυτή η αύξηση μπορεί να εξηγηθεί, όπως και στην περίπτωση των πλαστογραφιών με την ολοκλήρωση της πρώτης περιόδου έλευσης μεταναστών. Την πενταετία 2000- 2005 είναι πιο σταθερά τα ποσοστά των αλλοδαπών δραστών, παρουσιάζοντας σταδιακή αύξηση από το 2006 και μετά, και κορυφώνονται την τριετία 2009-2011, με κατακόρυφη αύξηση το 2010. Συγκεκριμένα, από το 2009, οι ληστείες αλλοδαπών, σε απόλυτους αριθμούς είναι κατά 14,

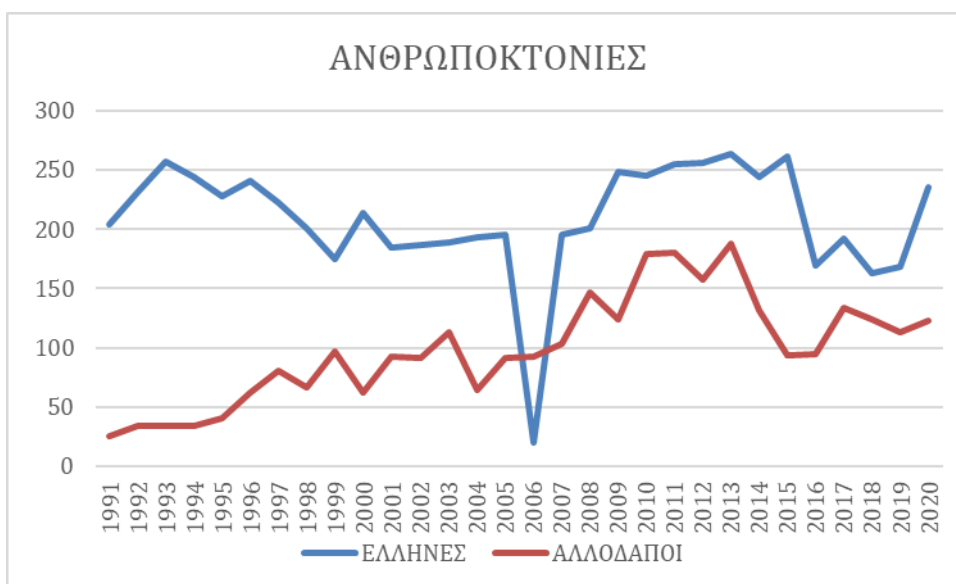
περισσότερες από αυτές των Ελλήνων, το 2010 η διαφορά μεγαλώνει ακόμα περισσότερο, με 1358 ληστείες αλλοδαπών έναντι 888 Ελλήνων, με την επόμενη χρονιά ο αριθμός για τους αλλοδαπούς να κινείται στα ίδια νούμερα και με τον αντίστοιχο των Ελλήνων να πλησιάζει με 1136 ληστείες. Το 2012 η ανοδική τάση συνεχίζεται για τους Έλληνες δράστες, ενώ πτωτική είναι για του αλλοδαπούς, με υψηλό παρόλα αυτά απόλυτο αριθμό και 1096 ληστείες. Από εκεί ύστερα, μέχρι το 2020, καταγράφεται σταδιακή πτώση στους απόλυτους αριθμούς, κάτι το οποίο δεν γίνεται αντιληπτό από το ποσοστά λόγω της αυξομείωσης του απόλυτου αριθμού των διαπραχθέντων ληστειών από Έλληνες

ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΕΣ

Ανοδική τάση καταγραφούν και η ανθρωποκτονίες από αλλοδαπούς δράστες παρόλα αυτά η συμμετοχή των Ελλήνων δραστών είναι στατιστικά υψηλότερη. Αναλυτικότερα, την δεκαετία του 1990, οι ανθρωποκτονίες από αλλοδαπούς δράστες καταγράφουν χαμηλά ποσοστά, με μία μικρή αύξηση το 1997, όπως έχει καταγραφεί για τα περισσότερα αδικήματα που εξετάζονται στην παρούσα εργασία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι την συγκεκριμένη χρονιά, η εγκληματικότητα των Ελλήνων, παρουσιάζει ελαφρά μείωση. Επόμενη αύξηση καταγράφεται το 1999, με αντιστρόφως ανάλογη δράση Ελλήνων. Η επόμενη δεκαετία αρχίζει με υψηλότερα ποσοστά και απόλυτους αριθμούς σε αλλοδαπούς δράστες, με πρώτη κορύφωση το 2003 και 113 αλλοδαπών έναντι 189 Ελλήνων δραστών. Τα επόμενα τρία χρόνια σημειώνεται μια μικρή πτώση και από το 2007 μέχρι το 2020, η δράση των αλλοδαπών είναι πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τα πρώτα χρόνια που εξετάζονται.

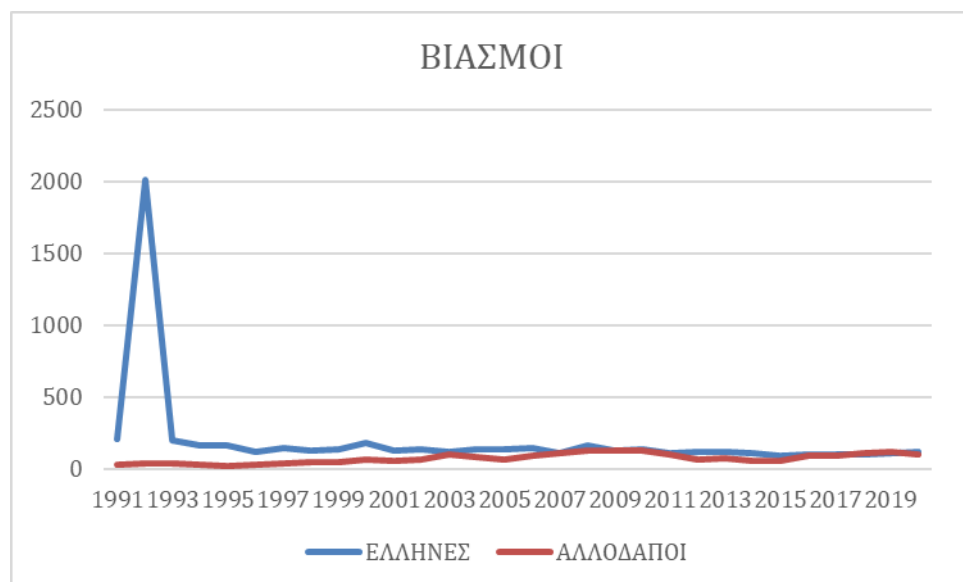
Αναλυτικότερα από το 2007 και μετά, καταγράφονται σε ετήσια βάση πάνω από 100 ανθρωποκτονίες με δράστες αλλοδαπούς, με εξαίρεση την διετία 2015- 2016 όπου οριακά δεν αγγίζεται αυτός ο αριθμός. Η δράση των Ελλήνων παραμένει σταθερή αλλά υψηλή. Το 2013, είναι η χρονιά με τους περισσότερους αλλοδαπούς δράστες ανθρωποκτονιών σε απόλυτους αριθμούς, ποσοτικά φτάνοντας στο 42% από τα μεγαλύτερα ποσοστά που έχουν καταγραφεί. Παρόλα αυτά, είναι η χρονιά κατά την οποία έχει μειωθεί κατά πολύ ο μεταναστευτικός πληθυσμός, κυρίως αλβανικής καταγωγής, λαμβάνοντας υπόψιν ότι βρισκόμαστε στην καρδιά της οικονομικής κρίσης. Η επόμενη χρονιά με υψηλούς απόλυτους αριθμούς είναι το 2011, με 180 αλλοδαπούς δράστες και ποσοστό 41%. Είναι η χρονιά, όπου η Ελλάδα άρχισε να δέχεται πολύ μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων, κυρίως στα νησιά, απόρροια των εξελίξεων που έλαβαν χώρα στην Λιβύη και την Τунησία (Αραβική Άνοιξη), με τον αριθμό να υπολογίζεται περίπου το ένα εκατομμύριο. Από το 2014 μέχρι και το 2020 θα λέγαμε ότι έχουν σταθεροποιηθεί στις 120 ανθρωποκτονίες/ έτος, με τους Έλληνες δράστες να μειώνονται, αυξάνοντας έτσι τα ποσοστά τέλεσης των αλλοδαπών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 2015, καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό ανθρωποκτονιών από αλλοδαπούς δράστες με 26% και σε απόλυτους αριθμούς 93 δράστες, τη στιγμή που είναι η χρονιά με τον μεγαλύτερο αριθμό άφιξης προσφύγων στη χώρα. Οι συνεχιζόμενοι εμφύλιοι πόλεμοι στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής αυξάνουν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές πληθυσμών, κάτι που φαίνεται να μην επηρέασε την εγκληματικότητα της χώρας αναφορικά με τις ανθρωποκτονίες.

ΒΙΑΣΜΟΙ

Οι βιασμοί από αλλοδαπούς δράστες ακολουθούν σταθερά αυξητική πορεία αντιστρόφως ανάλογη από αυτή των Ελλήνων. Την πρώτη δεκαετία που αναλύεται, οι απόλυτοι αριθμοί είναι σχετικά χαμηλοί, ειδικά σε σχέση με αυτούς των Ελλήνων. Παρόλα αυτά προς το τέλος του 1990 παρατηρείται διπλασιασμός στους απόλυτους αριθμούς των αλλοδαπών δραστών (1991- 29 δράστες, 2000- 66 δράστες), οποίος αποτυπώνεται και στις στατιστικές. Η δεκαετία του 2000 ξεκινάει με αυξητική τάση, η οποία κορυφώνεται το 2009, με την τετραετία 2007-2010 να καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά, σε απόλυτους αριθμούς όλης της περιόδου μελέτης. Η επόμενη δεκαετία ξεκινάει με πτωτική τάση στους απόλυτους αριθμούς, το οποίο δεν αποτυπώνεται και στα ποσοστά, λόγω της σταδιακής πτώσης του απόλυτου αριθμού των Ελλήνων δραστών. Από το 2016 και μέχρι το 2019 καταγράφεται εκ νέου μια μικρή ανοδική πορεία στους αλλοδαπούς δράστες, η οποία όμως σταματά το 2020, με πτώση τόσο στα ποσοστά όσο και τους αριθμούς των δραστών.

Η πορεία των Ελλήνων δραστών είναι σταθερή στο πέρας των χρόνων, με μικρές αυξομειώσεις στα ποσοστά τέλεσης, με εξαίρεση το 1992 όπου παρατηρείται εκτόξευση του αριθμού Ελλήνων δραστών.

ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ

Αυξητική, με απότομες διακυμάνσεις παρατηρείται η πορεία των αλλοδαπών δραστών στο λαθρεμπόριο. Την δεκαετία του 1990, εμφανίζεται απότομη αύξηση των αλλοδαπών δραστών στο λαθρεμπόριο. Η πρώτη μεγάλη αύξηση καταγράφεται το 1996, η οποία αποτυπώνεται και

στα ποσοστά, με τους απόλυτους αριθμούς να παραμένουν υψηλοί για μια δεκαετία. Τα μεγαλύτερα ποσοστά της δεκαετίας του 1990 καταγράφονται το 1998, όπως στα περισσότερα αδικήματα, ξεπερνώντας σε ποσοστό και απόλυτο αριθμό δραστών τους Έλληνες. Από το 2006 μέχρι το 2009, πτώση παρατηρείται στους απόλυτους αριθμούς των αλλοδαπών δραστών, το οποίο φαίνεται και στα ποσοστά, γεγονός που μπορεί να σχετίζεται με τις απαρχές της οικονομικής κρίσης. Από το 2010 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας παρατηρείται σταδιακή αύξηση σε απόλυτους αριθμούς των αλλοδαπών δραστών, με εξαίρεση την διετία 2015-2016, κάτι που είχε παρατηρηθεί και στις ανθρωποκτονίες και έρχεται σε αντίθεση με τον μεγάλο αριθμό προσφύγων και μεταναστών που δέχεται εκείνη την περίοδο η χώρα. Το 2018 καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά αλλοδαπών δραστών, σχεδόν τριπλάσια σε απόλυτους αριθμούς από αυτά των Ελλήνων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Όπως μπορούμε να δούμε και στα παραπάνω διαγράμματα, η εγκληματική δράση των αλλοδαπών παρατηρείται ανοδική, ειδικότερα από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90, όπου και εισέρχονται μαζικά στη χώρα μετανάστες. Εκ πρώτης όψεως φαίνεται, ότι τα μαζικά μεταναστευτικά ρεύματα που εγκαθίσταται στην Ελλάδα από το 1995 και μετά, έχουν άμεση σχέση με την αύξηση της εγκληματικότητας των αλλοδαπών και αυτό επιβεβαιώνεται από τα επίσημα αριθμητικά στοιχεία και κορυφώνεται την διετία 1998-1999. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο ζήτημα δεν μπορεί να αναλυθεί μόνο του, χωρίς να λάβουμε υπόψη την δράση των Διοικητικών Αρχών, αλλά και το σύνολο των μεταναστών και προσφύγων που εισέρχονται μαζικά στην χώρα.

Η αμέσως επόμενη περίοδος κατά την οποία παρατηρείται ανοδική δράση των αλλοδαπών στην πλειοψηφία των εγκλημάτων που αναλύουμε, είναι η τετραετία 2007- 2010 για τα πλημμελήματα, κυρίως για κλοπές- διαρρήξεις και πλαστογραφίες, και η διετία 2009- 2010 για τα κακουργήματα με κύριο αδίκημα τις ληστείες, με κορύφωση και για τις δυο κατηγορίες εγκλημάτων το έτος 2010. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι το 2010 τα αιτήματα για άσυλο έφτασαν τα 10.083 σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο του 2009 που ήταν 8114 και το 2008 5169. Εκείνη την περίοδο, είχε επικρατήσει η άποψη ότι η Ελλάδα δεν ήταν χώρα προορισμού αλλά χώρα εγκλωβισμού αλλοδαπών, ακριβώς λόγω του Δουβλίνου II, του πνεύματος που το διέπει, καθώς δεν είχε ληφθεί υπόψιν η γεωγραφική θέση των κρατών μελών, αλλά ο τρόπος που εφαρμόζεται⁴².

Την αμέσως επόμενη χρονιά, το 2011, καταγράφεται εξίσου μεγάλος αριθμός αδικημάτων με δράστες αλλοδαπούς, συνεχίζοντας έτσι η ανοδική πορεία του 2010, για πλημμελήματα μέχρι και το 2012 σε αντίθεση με τα κακουργήματα που το 2012 καταγράφουν πτώση. Από τη μία η Αραβική Άνοιξη έφερε μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα, με διαφορετικό κοινωνικό, πολιτισμικό και θρησκευτικό υπόβαθρο, από την άλλη λόγω της οικονομικής κρίσης που βίωνε η χώρα εκείνη την περίοδο μείωσε κατά πολύ τον αριθμό των μεταναστών από γειτονικές χώρες που είχαν πιο εύκολη πρόσβαση στις πατρίδες τους.

⁴² http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=3241&lang=GR

Τέλος, από το 2018 μέχρι και το 2020, παρατηρείται αυξητική τάση τόσο σε κακουργήματα όσο και σε πλημμελήματα με ιδιαίτερη έμφαση τις χρονιές 2018 και 2020 και τα αδικήματα της ληστείας, των κλοπών- διαρρήξεων και τις πλαστογραφίας. Αξίζει να σημειωθεί, πως την συγκεκριμένη περίοδο οι μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα είναι μειωμένες και μεγάλος αριθμός από τους ήδη εγκατασταθέντες μετανάστες έχει προωθηθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Με μία πρώτη ματιά θα λέγαμε ότι, η εγκληματικότητα των αλλοδαπών παρατηρείται σε μεγάλα ποσοστά κυρίως σε πλημμελήματα και περιόδους όπου υπάρχει υπερσυσσωρευση αυτών στην χώρα και διεθνείς εξελίξεις που τους επηρεάζουν άμεσα. Στα κακουργήματα και σε σχέση με την δράση των Ελλήνων, η εγκληματικότητα των αλλοδαπών παρατηρείται σχετικά χαμηλή με εξαίρεση τις ληστείες, οπότε θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν επιδίδονται σε πράξεις βίαιης εγκληματικότητας.

Παρόλα αυτά, στις επίσημες απογραφές της αστυνομίας γίνεται διάκριση Ελλήνων και αλλοδαπών. Δεν υπάρχει περαιτέρω διαχωρισμός των φερόμενων δραστών με βάση την εθνικότητά τους, παρά μόνο οι δύο γενικές κατηγορίες, ημεδαποί και αλλοδαποί. Επίσης απουσιάζει η αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά (ηλικία, φύλο, χώρα προέλευσης) και το νομικό καθεστώς (μετανάστης, πρόσφυγας, αιτών ασύλου). Η φαινομενική, λοιπόν, αύξηση του αριθμούς των αλλοδαπών δραστών δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι, οφείλεται στην είσοδο μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα. Αυτό συμβαίνει διότι χρονικά συμπίπτουν τα μεγάλα ποσοστά εισροή μεταναστών από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, όπου και παρατηρείται η πρώτη μεγάλη μαζική εισροή μεταναστών στη χώρα, με την αύξηση της εγκληματικότητας των αλλοδαπών, άρα δικαιολογείται αυτός ο καταμερισμός της εγκληματικής δράσης. Παρόλα αυτά στα επίσημα στατιστικά της ΕΛ.ΑΣ δεν υπάρχει διαχωρισμός των αλλοδαπών δραστών με βάση την εθνικότητα. Σε συνδυασμό με την έλλειψη ποσοτικών και ποιοτικών ερευνών, πολλοί λανθασμένα ταυτίζουν τους αλλοδαπούς με τους μετανάστες, παρόλο που αποτελούν μία κατηγορία αυτών. Επομένως θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα εν λόγω στατιστικά δεδομένα σκιάζουν ακόμα περισσότερο την παρούσα κατάσταση, δυσχεραίνοντας την θέση των μεταναστών.

Επίσης, παρατηρείται υποεκπροσώπηση των αλλοδαπών δραστών στην συνολική εγκληματική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα σε σχέση με τους Έλληνες δράστες. Στην πραγματικότητα ο αριθμός των δραστών των βεβαιωθέντων αδικημάτων είναι

μικρός. Σε κάποια αδικήματα, τα οποία σχετίζονται με «το πέρασμα στη πράξη», όπως η πλαστογραφία, παρατηρείται σταθερά αυξητική τάση των αλλοδαπών δραστών. Συμπερασματικά, λόγω της υπερεκπροσώπησης των αλλοδαπών δραστών σε αδικήματα της «κοινής εγκληματικότητας» (κλοπές, διαρρήξεις, ληστείες), η οποία είναι και πιο ορατή, αναπαράγεται ο μύθος της βίαιης εγκληματικότητας των μεταναστών.

Άλλος ένας παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την κοινή γνώμη είναι η υπερεκπροσώπηση διαφόρων εθνοτικών ομάδων μεγαλύτερα ποσοστά εγκληματικότητας από άλλες. Δεν γίνεται να μην αναφερθεί πως, η αύξηση της εμφάνισης των αλλοδαπών στις στατιστικές για την εγκληματικότητα μπορεί να οφείλεται στην αύξηση των καταγγελιών και εντατικοποίηση των ελέγχων σε βάρος τους, λόγω αύξησης της ξενοφοβίας, των προκαταλήψεων και του ρατσισμού απέναντι στους μετανάστες

Ακόμα, παρατηρείται η ευκολότερη θυματοποίηση μεταναστών, κυρίως γυναικών και παιδιών. Συνήθως αυτές οι κοινωνικές ομάδες δεν έχουν σε ποιον να μιλήσουν, φοβούνται τις αρχές, δεν έχουν χρήματα ή έχουν εισέλθει παράνομα στη χώρα. Η ευαλωτότητα αυτών των ανθρώπων τους καθιστά μπορεί να τους παράνομη εμπορία, σεξουαλική εκμετάλλευση ή/και κακοποίηση.

Οι επίσημες καταγραφές δεν αντανακλούν τις πραγματικές διαστάσεις κάθε φαινομένου. Μεταξύ της καταγεγραμμένης και της πραγματικής εγκληματικότητας παρεμβάλλεται ο λεγόμενος σκοτεινός αριθμός. Στην αφανή, λοιπόν, εγκληματικότητα ανήκουν όλα εκείνα τα εγκλήματα που για διάφορους λόγους δεν έγιναν ποτέ γνωστά σε κάποια αρχή και σε ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων, ο σκοτεινός αριθμός είναι πολύ μεγαλύτερη από τα δηλωθέντα εγκλήματα, όπως στα ενδοοικογενειακά εγκλήματα, τα εγκλήματα κατά των ηθών και τα οικονομικά εγκλήματα/ μη νόμιμοι μετανάστες. Για αυτόν τον λόγο και μεγάλη μερίδα επιστημόνων έχει εκφράσει επιφυλάξεις σχετικά με τις στατιστικές εγκληματικότητας, χαρακτηρίζοντάς τες ως απεικόνιση της άσκησης κοινωνικού ελέγχου.

Μεγάλο ρόλο στην κοινωνική εικόνα των μεταναστών παίζει και ο τρόπος παρουσιάσεις τους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Πολλές φορές παρατηρείται πως διαστρεβλώνουν την εικόνα του μετανάστη, τονίζουν μόνο τα αρνητικά, παρουσιάζονται επικίνδυνα και ως απειλή αυξάνοντας τον κοινωνικό φόβο για τους ήδη εγκατεστημένους στη χώρα. Αναλύσεις περιεχομένου που έχουν γίνει κατά καιρούς στα ΜΜΕ, εξετάζοντας τον τρόπο παρουσίασης

διάφορων καταστάσεων και τα μηνύματα που αντανακλούν. Με αυτόν τον τρόπο, μελετώνται τα στερεότυπα που προβάλλονται και ο ρόλος αυτών στην κοινωνική αντίδραση.⁴³

3.2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εγκληματικότητα των μεταναστών ακολουθεί την εγκληματικότητα των Ελλήνων, εντάσσεται στα υπάρχοντα κυκλώματα και ακολουθεί τις τάσεις, τοπικές και παγκόσμιες. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με το σύνολο της εγκληματικότητα, η οποία ακολουθεί τις διεθνείς τάσεις και πιο συγκεκριμένα το οργανωμένο έγκλημα, οικονομικό και διασυνοριακό και τα τελευταία χρόνια την ακραία αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας και των γυναικοκτονιών.

Στον κοινωνικό τομέα η ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία έχει σημειώσει πρόοδο, με τη βοήθεια της ΕΕ με την κατάσταση να έχει βελτιωθεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Αναλυτικότερα, η κοινωνική ένταξη υλοποιείται μέσω προγραμμάτων και δράσεων που αφορούν διάφορες πτυχές της ζωής στην Ελλάδα. Πραγματοποιούνται δράσεις οι οποίες σχετίζονται με στέγαση, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, την εξοικείωση με τον ελληνικό πολιτισμό, τη συμμετοχή στα κοινά και την πρόσβαση σε υπηρεσίες και την επαγγελματική κατάρτιση και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Επομένως υπάρχει μέριμνα για την οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή, την καθημερινότητα και την απασχόληση των μεταναστών.

Ενιαίος ορισμός για την ένταξη μεταναστών δεν υπάρχει καθώς, διαφοροποιείται ανάλογα με τις ενέργειες που γίνονται στην συνέχεια για την ενσωμάτωση τους από την εκάστοτε χώρα. Η κοινωνία υποδοχής φέρει την ευθύνη για την εξασφάλιση τυπικών δικαιωμάτων για τους μετανάστες, επιτρέποντας κατά αυτόν τον τρόπο τη συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της κοινωνίας. Οι μετανάστες οφείλουν να σέβονται τους θεμελιώδεις κανόνες και αξίες της χώρας υποδοχής, συμμετέχοντας και οι ίδιοι ενεργά στη διαδικασία ένταξης, χωρίς όμως, να χάνουν την ταυτότητά τους ή στοιχεία αυτής.⁴⁴ Η ένταξη είναι μια διττή διαδικασία που αφορά τόσο το κράτος υποδοχής για το τρόπο αντιμετώπισης του ξένου και τον τρόπο ένταξης του στην κοινωνία, όσο και τους μετανάστες για την συμμόρφωσή του με τους κανόνες. Άμεση σχέση με την ένταξη, έχει η συνοχή του κοινωνικού συνόλου, καθώς

⁴³ Ζαραφονίτου Χρ., (2004), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

⁴⁴ United Nations General Assembly (UNGA), (2012), International migration and development, Report of the Secretary-General, Sixtyseventh session, 31 July 2012, United Nations General Assembly, New York., σελ.89

σύμφωνα με έρευνες, όσο πιο συμπαγής είναι η σχέση, τόσο πιο εύκολα γίνεται η ενσωμάτωση των μεταναστών, που σημαίνει την ενεργό συμμετοχή στους κανόνες και τις δράσεις του κράτους⁴⁵. Άλλες θεωρίες υποστηρίζουν, ότι βασικός παράγοντας που επηρεάζει την ενσωμάτωση είναι η πολιτικοοικονομική περίοδος που θα συμβεί, αφού αλλάζει το ιδεολογικό υπόβαθρο, ενώ θα έπρεπε να ακολουθείται ενιαία πολιτική στο πέρας του χρόνου και αφορά τη σχέση μεταξύ ατόμου και κοινωνίας.⁴⁶

Οι κυριότερες δυσκολίες των αλλοδαπών μαθητών παρουσιάζονται όταν βρίσκονται σε ένα διαφορετικό γλωσσικό περιβάλλον, όπου δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα ως εργαλείο κοινωνικοποίησής τους. προσαρμόζονται ευκολότερα από τους ενήλικες και να αφομοιώνουν πρότυπα και αξίες. Επίσης, είναι σημαντικό να τονιστεί και η συμπεριφορά των άλλων μαθητών, των γηγενών, που συχνά τους βλέπουν με καχυποψία και επιφυλακτικότητα. Σύμφωνα με έρευνες, περίπου το 80% των παιδιών έχουν αρνητική συμπεριφορά στους αλλοδαπούς εξαιτίας των ρατσιστικών αντιλήψεων των γονέων τους.⁴⁷

⁴⁵ Entzinger H., Biezeveld R, (2003), "Benchmarking in Immigration Integration", European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Erasmus Univ. of Rotterdam

⁴⁶ Schnapper D., (1992), L'Europe des immigrés, es sai sur les politiques d'immigration, Paris, éditions François Bourin

⁴⁷ Τζήκας, Γ.(2005). *Ξενοφοβία, ρατσισμός και σχολείο –Ένα διαφορετικό παιδί στην τάξη μας*. Τα εκπαιδευτικά.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Antonopoulos, G. A., & Winterly, J. (2006). *The Smuggling of Migrants in Greece An Examination of its Social Organization*. *European Journal of Criminology*, 3(4), 439-461.

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852

Γαβρόγλου, Στ., Ναζάκης, Χ., Ντόκος, Θ., Παλυβός, Θ., Χλέτσος, Μ., (2003), *Μετανάστες Και Μετανάστευση: Οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές πτυχές*, εκδ. Πατάκης

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/>

<https://www.dikigorikagrafeia.gr>

https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/justice-and-fundamental-rights_el

Ερυθρός Σταυρός, Οδηγός, θετικές εικόνες για τον Εκπαιδευτικό – ορισμοί

<http://www.redcross.org.uk/What-we-do/Teaching-resources/Teaching-packages/Positive-Images/~//media/BritishRedCross/Documents/What%20we%20do/Teaching%20resources/Teaching%20packages/Positive%20images/Greek/PDF/Definitions.pdf>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/152/immigration-policy>

Entzinger H., Biezeveld R, (2003), "Benchmarking in Immigration Integration", European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Erasmus Univ. of Rotterdam

Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 3/11/20

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteusis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>

https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i_metanastis.html

Ζαραφωνίτου Χρ., (2004), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζέρβα, Γ., Γαϊτάνου, Π., (2013), *Πολυπολιτισμικότητα, μετανάστες και βιβλιοθήκες: η ελληνική πραγματικότητα*, σελ.136

Ζωγραφάκης, Σ., Κασίμης, Χ., 2014, *Ελληνική Οικονομία και μετανάστες: Χτες... Σήμερα... Αύριο*. στο: Μασουράκης, Μ., Γκόρτσος, Χ., επιμ. 2014. *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Ζωγραφάκης, Σ., Κόντης, Α., Μητράκος, Θ., (2009). *Τα Βήματα των Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία*. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ

Gagales, A., Roehrer, C., L., (2006), *Greece: Selected Issues*. International Monetary Fund, [online]

Galanis, G. (2003). *Greek society and immigration: Greek views on Albanian immigrants. Immigration policies and Inclusion strategies*, Athens: Gutenberg, 223-268.

Green, N. L. (2004), *Οι δρόμοι της μετανάστευσης, Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Σαββάλας, σ. 54

Hainmueller, J., & Hiscox, M. J. (2007). *Educated preferences: Explaining attitudes toward immigration in Europe*. *International Organization*, 61(02), 399-442.

<http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/GRC>

Καβουνίδη, Τ., Κόντης, Α., Λιανός, Θ., Φακιάλας, Ρ., (2008). *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές*. Τόμος Α΄. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ

Καρύδης, Χ., Β., (1996), *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήσης.

Καρύδης, Χ., Β (2004). *Η Αθέατη Εγκληματικότητα, Εθνική Θεματολογική Έρευνα*, Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα

Κοτζαμάνης, Β., Αγοραστάκης, Μ., Πηλείδης, Α., Σταθάκης, Δ., (2006), *Οι Αλλοδαποί στην Ελλάδα: Χωρική Ανάλυση των Δημογραφικών τους Χαρακτηριστικών και της Συμβολής τους στις Πληθυσμιακές Μεταβολές (1991-2001)*. Βόλος: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.]

Μητράκος, Θ., (2013). Η Συμβολή των Μεταναστών στην Ελληνική Οικονομία: Μετά-ανάλυση των Εμπειρικών Ευρημάτων. *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*, [online] 8(2), σελ. 87-106

Μουσούρου, Λ. (1991), *Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη* εκδ. GUTENBERG Αθήνα , σελ.234

Mills, C.W., (1980), *The Sociological Imagination*, Oxford University Press.

http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=3241&lang=GR

<http://www.opengov.gr/immigration/?p=792>

Παπαθεοδώρου, Θ., (2010) *Νομικό καθεστώς αλλοδαπών*, έκδ.β', Νομική Βιβλιοθήκη

Sampson, R. J. (2008). *Rethinking crime and immigration*. *Contexts*, 7(1), 28-33

Sayad, A. (1999), *Les trois ages de l'émigration*, in A. Sayad, *La double absence*, Paris, Seuil, , p. 56.

Sohoni, D., & Sohoni, T. W. (2014). *Perceptions of Immigrant Criminality: Crime and Social Boundaries*. *The Sociological Quarterly*, 55(1), 49-71.

Schnapper D., (1992), L'Europe des immigrés, es sai sur les politiques d'immigration, Paris, éditions François Bourin.

Stephan, W. G., Ybarra, O., Martnez, C. M., Schwarzwald, J., & Tur-Kaspa, M. (1998). *Prejudice toward immigrants to Spain and Israel an integrated threat theory analysis*. Journal of Cross-Cultural Psychology, 29(4), 559-576.

Τζήκας, Γ.(2005). *Ξενοφοβία, ρατσισμός και σχολείο –Ένα διαφορετικό παιδί στην τάξη μας*. Τα εκπαιδευτικά.

Τριανταφυλλίδου, Α., Μαρούκης, Θ. επιμ., (2010), *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου Αιώνα*. Αθήνα: Κριτική

Τριανταφυλλίδου, Α., Μαρούκης, Θ. επιμ., 2010. *Η Μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου Αιώνα*. Αθήνα, εκδ. Κριτική

Triandafyllidou, A., 2010. Migration in Greece Development in 2010. ΕΛΙΑΜΕΠ. [online]

Triandafyllidou, A., 2010, 2011, 2012, 2013, 2014. Migration in Greece Development in 2010. ΕΛΙΑΜΕΠ. [online]

United Nations General Assembly (UNGA), (2012), International migration and development, Report of the Secretary-General, Sixtyseventh session, 31 July 2012, United Nations General Assembly, New York., σελ.89

https://www.unhcr.org/cy/wpcontent/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf

<https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2017/05/Geneva1951faq.pdf>

Χασιώτης, Ι., Κ. (1993). *Επισκόπηση της Ιστορίας της Νεοελληνικής Διασποράς*. Θεσσαλονίκη, εκδ. Βανιάς

